

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 5

Thema 8

Daar droom ik van

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)
Mirella Wijngaarden
Judith Schnieders
Laura Tonk
Marion Lopez

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends,
Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Dit handboek van thema 8 'Daar droom ik van' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden. Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handleiding thema 8

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 81

Bijlagen

- Toetsbladen 8
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Dit thema is gewijd aan het thema 'dromen'.

Natuurlijk wordt er uitgebreid aandacht besteed aan dromen die de leerlingen zelf hebben. De 'echte' dromen keren daarom regelmatig terug in diverse teksten. Maar er wordt ook aandacht besteed aan voorspellende dromen, dagdromen, onbereikbare wensen en verlangens. Zijn dromen altijd bedrog? Daarnaast wordt er enige zakelijke informatie over het fenomeen 'dromen' gegeven.

Kortom, een droomthema.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 8 de volgende taalvaardigheden:

- Woordenschat
 - het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 8;
 - het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 8.
- Taalbeschouwing
 - het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.
- Leesbegrip
 - inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.
- Spelling
 - de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen om samen te praten over het thema dromen. - De leerlingen oefenen te luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>commanderen</i> en <i>bevelen</i>.
Les 2	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>zelfverzekerd</i>, <i>onzeker</i>, <i>het zelfvertrouwen</i>, <i>vertwijfeld</i>, <i>waarschijnlijk</i> en <i>onwaarschijnlijk</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het hanteren van Leeswijzer 2. - De leerlingen oefenen zich een juiste voorstelling bij een tekst te vormen. - De leerlingen oefenen de voortgang en de afloop van een verhaal te voorspellen.
Les 3	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het vaststellen of zinnen in de tegenwoordige tijd of in de verleden tijd staan. - De leerlingen oefenen in zinnen, met of zonder een waarmee- of hoe-deel, om te zetten van de o.t.t. in de o.v.t. of andersom. - De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen in de o.t.t. of o.v.t. met één of meer werkwoorden. - De leerlingen oefenen waarmee- en hoe-delen aan te wijzen in zinnen en korte zinnen met waarmee- en/of hoe-delen uit te breiden.
Les 4	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>bedriegen</i> en <i>het bedrog</i>, <i>afgaan op</i>, <i>de intuïtie</i> en <i>de opvatting</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen dialogen te schrijven.
Les 5	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel, hetzelfde zijn (bijvoorbeeld handdoek, dikkop). - De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).
Week 2		
Les 6	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren. - De leerlingen oefenen de juiste voorstellingen bij een tekst te vormen. - De leerlingen oefenen de voortgang en de afloop van een verhaal te voorspellen.
Les 7	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het inzien dat bijvoeglijke naamwoorden nadere bijzonderheden aangeven van zelfstandigheden (zelfstandige naamwoorden). - De leerlingen oefenen om bijvoeglijke naamwoorden aan te wijzen in zinsverband. - De leerlingen oefenen de term bijvoeglijk naamwoord kennen.
Les 8	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>kabbelen</i>, <i>stromen</i>, <i>klotsen</i>, <i>beuken</i>.
	Stellen	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen dialogen te schrijven met vertellerstekst.
Les 9	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de tropen</i>, <i>de evenaar</i>, <i>de tropenhelm</i>, <i>de tropenkolder</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen verhalende en niet verhalende gedichten te onderscheiden. - De leerlingen oefenen verwijzingen te begrijpen. - De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren.
Les 10	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>i</i> of <i>ie</i>. - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel, hetzelfde zijn (bijvoorbeeld handdoek, dikkop).

Thema 8

Daar droom ik van

Week 3		
Les 11	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen in weten dat de aanwijzende voornaamwoorden <i>deze/die</i> en <i>dit/dat</i> gebruikt worden om te verwijzen naar respectievelijk de- en het-woorden. - De leerlingen oefenen in begrijpen dat <i>deze</i> en <i>dit</i> gebruikt worden voor wat dichterbij is en <i>die</i> en <i>dat</i> voor wat verder af is. - De leerlingen oefenen in weten in welke gevallen de aanwijzende voornaamwoorden <i>zulk, zulke</i> en <i>zo'n</i> gebruikt worden. - De leerlingen oefenen werkwoorden en zelfstandige naamwoorden die homoniem zijn in een zin te onderscheiden.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het landschap, de nevel, de horizon, gewoonlijk, dikwijls, meestal</i> en <i>vaak</i> .
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen verhalende en niet-verhalende gedichten te onderscheiden. - De leerlingen oefenen verwijswaarden te begrijpen. - De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>creëren, vorm krijgen</i> en <i>stukje bij beetje</i> .
	Luisteren en Spreken	- De leerlingen oefenen samen praten over een droomwereld.
	Woordbegrip	- De leerlingen oefenen de betekenissen van samengestelde woorden met betrekking tot het thema dromen te zoeken door terug of verder te lezen.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het metaal, het edelmetaal, het koper, het brons, het tin, het lood</i> .
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen in inzien dat bijvoeglijke naamwoorden nadere bijzonderheden aangeven van zelfstandigheden (zelfstandige naamwoorden). - De leerlingen oefenen bijvoeglijke naamwoorden aan te wijzen in zinsverband. - De leerlingen oefenen een taalspelletje te spelen waarbij zinnen moeten worden gemaakt waarin maar één klinker wordt gebruikt.
Les 15	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel hetzelfde zijn (bijvoorbeeld <i>handdoek, dikkop</i>). - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>i</i> of <i>ie</i>. - De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel hetzelfde zijn (bijvoorbeeld <i>handdoek, dikkop</i>) - het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>i</i> of <i>ie</i>
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - waar-delen en andere bijwoordelijke bepalingen aanwijzen in zinnen - korte zinnen met een bijwoordelijke bepaling uitbreiden
	Leesbegrip	- Leeswijzer 2 hanteren
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- <u>getoetste doelen</u>
	Leesbegrip	- <u>getoetste doel</u>
	Taalbeschouwing	- <u>getoetste doelen</u>
	Woordenschat	- <u>getoetste doel</u>
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen schrijven haiku's met behulp van Schrijfwijzer 1. - De leerlingen herhalen de themawoorden en passen ze toe.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **commanderen** en **bevelen**.
- De leerlingen praten samen over het thema dromen.
- De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 1 t/m 3

Vorbereiding

- Youtube film: https://youtu.be/U5h_1rmZjBw "Indian Commando harsh training by GRANDMASTER SHIFU ji ! Must Watch"
- Youtube film: https://youtu.be/kw34zjO_cM "daimy 7 2012"

Betekenis van de woorden

commanderen: Commanderen is iemand bevelen geven. Bijvoorbeeld de soldaten worden gecommandeerd voor de aanval op de vijand. Ook honden kunnen gecommandeerd worden.

bevelen: Iemand die beveelt zegt tegen anderen wat ze moeten doen. Ze moeten gehoorzamen, of ze willen of niet.

Start**5**

U zegt:

"Als wij 's avonds gaan slapen dan dromen we vaak. Soms leuke dromen, maar ook soms wel enge dromen. Wie kan zich een droom herinneren die erg leuk was? En wie herinnert zich een droom die eng was en niet leuk?"

U lokt de leerlingen uit om over een droom te praten. U geeft enkele leerlingen de beurt om dit te doen. Daarna zegt u:

"Ik lees jullie een verhaaltje voor dat over dromen gaat. Het verhaal heet: Een enge droom."

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U leest het verhaal voor.

Een enge droom

Johnny staat aan het eind van een donkere gang. Vlak voor hem is een trap die beneden naar de kelder gaat. Johnny ruikt de geur van vers omgegraven aarde. “Kom maar verder”, zegt een schorre stem. Johnny draait zich om. Maar de gang is leeg. Hij is helemaal alleen. “Naar beneden”, **commandeert** de stem. Johnny’s voeten schuifelen over de stenen vloer. Hij pakt de leuning en daalt de trap af. De geur van aarde wordt steeds sterker. De trap eindigt in een lange gang. De muren zijn van rode baksteen. Het plafond is gebogen en links en rechts ziet Johnny zware houten deuren. Hij aarzelt. “Gewoon doorlopen”, zegt de stem. Gehoorzaam schuifelt Johnny verder. Achter de eerste deur klinken stemmen. Johnny blijft staan en luistert. Hij hoort kinderen. Het lijkt wel of ze huilen. “Niet stoppen, gewoon doorlopen”, klinkt het door de gang. Johnny’s voeten beginnen vanzelf te bewegen. Hij moet verder of hij nu wil of niet. Ineens ziet hij een vaag lichtje op de vloer. Het komt bij een deur vandaan die op een kier staat. Johnny zet zijn handen tegen het ruwe hout. De deur gaat krakend open. “Welkom”, zegt de schorre stem. Johnny ziet een magere man met rode ogen. Hij herkent hem meteen. Het is dezelfde man als op het omslag van het boek dat hij aan het lezen is. Johnny draait zich om en probeert weg te rennen. Maar de magere man steekt zijn been uit. Languit valt Johnny op de grond. Zijn knieën doen pijn en het wordt zwart voor zijn ogen. Als hij ze weer opendoet ziet hij stoelpoten en een stukje van zijn bureau. Op de vloer ligt zijn boek. De deur van Johnny’s kamer vliegt open. “Wat gebeurt hier?”, roept zijn vader. Johnny begint zenuwachtig te lachen. “Ik geloof ... dat ik droomde pap.” Johnny’s vader helpt hem overeind en tilt hem in bed. Als hij zich omdraait ziet hij het boek liggen. Hij pakt het op en leest de titel. “Vamsters?” vraagt hij verbaasd. “Is dat het boek over die vampierhamsters?” Johnny knikt en slaat zijn ogen neer. “En je had me nog zo beloofd dat je dat niet zou lezen voor je ging slapen. Je gaat ervan dromen. Dat heb je nu zelf gemerkt.”

Chris Vegter

U stelt de volgende vragen:

“Wat vind je van het verhaal? Waarom?. Zou het echt gebeurd kunnen zijn? Zou jij het verhaal verder willen lezen?”

U laat de leerlingen op het verhaal reageren waarbij u een kort gesprek houdt op hun reacties.

U licht de vanzelfsprekende woorden toe. U zegt:

“Johnny had een enge droom. Wie kent een ander woord voor een enge droom?”

Mocht het antwoord nachtmerrie niet komen dan geeft u het zelf. U schrijft op het bord:

nachtmerrie

U vervolgt:

“Gelukkig hebben we niet altijd enge dromen. Heel vaak zijn ze grappig of alleen maar raar.”

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vraagt:

“Wie van jullie herinnert zich een droom waarbij je gezegd werd dat je iets moest doen tegen je wil of dat je het moest doen anders kreeg je straf?”

U laat de leerlingen reageren en over die bepaalde droom vertellen. Vervolgens haalt u twee leerlingen naar voren en zegt dat ze **gecommandeerd** gaan worden. Dus dat ze moeten doen wat u zegt of ze het willen of niet. U geeft het volgende **bevel**:

“Loop naar de deur, kom terug, geef elkaar een knipoog en zwaai naar mij.”

U bedankt de leerlingen en u vervolgt:

“Ik zei daarnet wat ... (naam van de leerling) en ... (naam van de leerling) moesten doen. Ik zei dat best streng en ze moesten

gehoorzamen of ze wilden of niet. Met andere woorden ik **commandeerde** hen. Een ander woord voor **commanderen** is **bevelen**. Tegen honden wordt ook op die manier gepraat. Je vraagt niet aan een hond: “Ga eens netjes zitten en geef mij eens een poot?” Dan doet een hond meestal niets. Maar als je hem op strenge toon **beveelt**: “Zit!” of “Poot!” dan doet hij dat wel. Misschien **commandeert** jouw vader of moeder jou soms ook. Bijvoorbeeld: “Ruim nu je kamer op!” of “Tafel dekken.” Dat klinkt streng en je moet dan wel gehoorzamen.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden heeft uitgelegd gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Bijvoorbeeld: thuis bent u nieuwe commando's aan uw hond te leren. Daarbij herhaalt u de woorden nog eens. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. U vraagt:

“Wie van jullie wordt er wel eens **gecommandeerd**? Wie doet dat dan? En waarom? Wie van jullie geeft weleens **bevelen**? Aan wie geef je die **bevelen** dan?”

Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw volgende vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik heb jullie net **gecommandeerd**. Nu mogen jullie zelf **bevelen** geven. Ik zal jullie een zin geven die omgezet moet worden naar een **commando**. Mag ik dat boek even hebben alsjeblieft?” (Geef dat boek!)
- Wil je even hier komen?” (Kom hier!)
- Wil je a.u.b. stil zijn? (Houd je mond!)

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting kunt u de film laten zien over commando geven bij de militairen of commando geven aan een hond.

U herhaalt de nieuwe woorden en laat eventueel nog een paar andere leerlingen over hun droom vertellen.

Didactische tip:

Het is niet onmogelijk dat u uit de dromen van leerlingen bepaalde signalen opvangt over diepe angsten of traumatische gebeurtenissen. Houd hier rekening mee.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 2 en 3

1

De kruisjes bij de bevelen zijn: Zit max!

Spring Max!

Lig!

2

1 Ja hoor.

2 Je hoeft me niet te commanderen

3 Je hoeft me niet te commanderen.

4 Ja hoor.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **zelfverzekerd, onzeker, het zelfvertrouwen, vertwijfeld, waarschijnlijk** en **onwaarschijnlijk**.
- De leerlingen oefenen het hanteren van Leeswijzer 2.
- De leerlingen oefenen zich een juiste voorstelling bij een tekst te vormen.
- De leerlingen oefenen de voortgang en de afloop van een verhaal te voorspellen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 1; Woordspoor 2 (Th. 5, gr.8)

Individueel

- Taallesboek 3, bladzijde 98 tot en met 102
- Werkboek 8, bladzijde 4 t/m 7
- Leeswijzer 1 en 2
- Taalschrift

Vorbereiding

- woordenboeken
- een woordenboek waarin het woord *sawa* wordt verklaard

Betekenis van de woorden

zelfverzekerd:	Iemand die zelfverzekerd is, is heel zeker van zichzelf dat alles goed zal gaan. Hij aarzelt niet en is niet onzeker.
onzeker:	Als je onzeker bent weet je niet wat je moet doen of hoe je iets moet doen. Bijvoorbeeld soms weet je niet precies hoe je een les moet maken.
het zelfvertrouwen:	Wie zelfvertrouwen heeft is zeker van wat hij zegt en ook doet. Bijvoorbeeld: je weet zeker dat je de toets goed maakt.
vertwijfeld:	Als je vertwijfeld ben, weet je niet zeker meer wat je moet doen. Je ben radeloos.
waarschijnlijk:	Waarschijnlijk wordt gezegd van iets dat misschien wel waar is. Bijvoorbeeld: Jason komt waarschijnlijk op mijn verjaardag.
onwaarschijnlijk:	Onwaarschijnlijk wordt gezegd van iets dat misschien niet waar is. Onwaarschijnlijk is het tegenovergestelde van waarschijnlijk. Bijvoorbeeld het is onwaarschijnlijk dat de Hooiberg een vulkaan is.

Start	5
--------------	----------

U zegt:

“In de vorige les hadden een paar leerlingen over hun dromen verteld. Wie heeft nog een droom die hij of zij aan ons wil vertellen?”

U laat nog een paar leerlingen over hun dromen vertellen. Daarna zegt u:

“We kijken nu naar het plaatje op bladzijde 98 van het Taalleesboek. Wat zie je allemaal?”

U houdt een kort gesprek over het plaatje op bladzijde 98 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Daarna leest u tekst A op bladzijde 98 van het Taalleesboek voor. U geeft leesbeurten. U houdt een kort gesprek met de leerlingen over de inhoud en structuur van deze tekst.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vraagt:

“Wie heeft weleens een hut gemaakt? Misschien een boomhut?”

U houdt een kort gesprek over mogelijke hutten die de leerlingen hebben gemaakt. Daarna leest u tekst B van opdracht 1.1 op bladzijde 98 van het Taalleesboek voor. U geeft leesbeurten waarna u zegt:

“In deze les gaan we samen verschillende soorten teksten bekijken met behulp van een nieuwe Leeswijzer. Daarna gaan jullie zelf verder, waarbij jullie teksten moeten lezen en bekijken.”

De leerlingen nemen Leeswijzer 1 en 2 voor zich. U vraagt welke verschillen de leerlingen zien tussen Leeswijzer 1 en Leeswijzer 2. (In Leeswijzer 1 zijn er minder vragen om de soorten teksten te bepalen, in Leeswijzer 2 zijn er meer vragen om de tekstsoorten te bepalen.)

U bespreekt vraag 1 tot en met 4 van Leeswijzer 2 aan de hand van tekst A (gedicht) en tekst C (reclametext). U legt hierbij de nadruk op het aanhouden van de volgorde van vraag 1, 2 en 3 van Leeswijzer 2.

Nieuw in vraag 4 op Leeswijzer 2 is het opzoeken van onbekende woorden in een woordenboek. U kunt de volgende woorden laten opzoeken in het woordenboek: *overkomen* (tekst A) en de *kwaliteit* (tekst C). De leerlingen ontdekken dat het woord

overkomen niet in het Van Dale Junior Woordenboek staat. U leest de omschrijving uit een ander (dikker) woordenboek voor.

Bij vraag 3 van Leeswijzer 2 vraagt u:

“Wat is het mogelijke schrijversdoel en de mogelijke doelen van de lezer van elke soort tekst?”

Hierna bespreekt u samen met de leerlingen de vragen die bij de verschillende tekstsoorten staan. Doe dit aan de hand van de teksten bij opdracht 1.1 op bladzijde 98 en 99 van het Taalleesboek. Bij *verhaal* (5.1 op Leeswijzer 2) besteedt u extra aandacht aan het derde punt bij vraag 2 (kenmerken, eigenschappen, karaktertrekken en dergelijke). Bij een miniverhaaltje als tekst D op bladzijde 99 in het Taalleesboek is daarover weinig te zeggen. Bij een gedicht (5.2 op de Leeswijzer) moet de vraag beantwoord worden of het om een vraag gaat of om iets anders. Tekst A op bladzijde 98 in het Taalleesboek is een piepklein verhaaltje.

U licht de opdrachten op bladzijde 100 van het Taalleesboek kort toe en u zegt:

“De leerlingen die een moeilijk woord niet in hun eigen woordenboek kunnen vinden, kunnen gebruik maken van het dikke woordenboek dat ik hier heb klaargelegd.”

U leest samen met de leerlingen de tekst van opdracht 2.1 op bladzijde 100 van het Taalleesboek. U laat de leerlingen hun antwoord bij opdracht 2.1 op bladzijde 101 van het Taalleesboek beargumenteren zodat u kunt achterhalen of de tekst begrepen is. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 101 en 102 van het Taalleesboek.

Kern – Instructie 2

20

Vervolgens speelt u zonder woorden achtereenvolgens een **zelfverzekerde** leerling en een **onzekere** leerling die een spreekbeurt geeft. Eerst de **zelfverzekerde** leerling die heel goed weet wat hij/zij zegt. Daarna speelt u de **onzekere** leerling die twijfelt wat hij/zij moet zeggen.

U zegt:

“Ik speelde daarnet twee verschillende personen. De eerste was **zelfverzekerd** en de tweede was **onzeker**. Je kon dat zien aan de manier van praten en aan de gezichtsuitdrukkingen. Als je **zelfverzekerd** bent dan voel je je zeker van jezelf. Je twijfelt niet aan jezelf. Je weet zeker dat je iets kunt of durft. Je bent er zeker van dat het je gaat lukken. Het tegenovergestelde is **onzeker**. Je weet niet zeker of je iets kunt of

durft. Het voorvoegsel *on* betekent niet. Je bent niet zeker. Je twijfelt aan jezelf. Je vertrouwt er niet op dat het je gaat lukken. Je kunt ook

vertwijfeld zijn. Dan weet je helemaal niet meer wat je moet doen. Je bent in de war, je bent radeloos. **Zelfverzekerd** en **onzeker** hebben te maken met **zelfvertrouwen**. Als je **onzeker** bent heb je weinig **zelfvertrouwen** en als je **zelfverzekerd** bent heb je veel **zelfvertrouwen**. Het lange woord **zelfvertrouwen** bestaat uit twee woorden: zelf en vertrouwen. Hoeveel vertrouwen je op jezelf en hoeveel geloof je in jezelf dat je iets kunt of durft?”

U breidt het Woordweb uit door te vragen naar associaties bij **zelfverzekerd** en **onzeker**. U probeert de nuances helder te krijgen bij bijvoorbeeld stoer. Misschien is iemand heel **onzeker** of bang en gaat daarom stoer doen. Of als je **zelfverzekerd** overkomt kun je ook nog wel bang zijn. U schrijft de genoemde woorden op geeltjes en u plakt ze bij het Woordweb. Daarna zegt u:

“Soms zijn we ook **onzeker** over het weer op Aruba. Bijvoorbeeld soms krijgt Aruba heel veel regen. Soms zien we dat het weer raar is. Er zijn veel wolken maar geen regen en toch zeggen we vaak als we veel donkere wolken zien dat het **waarschijnlijk** gaat regenen met bliksem en donder. Of we zeggen ook soms dat het **onwaarschijnlijk** is dat we een orkaan kunnen krijgen, omdat Aruba niet echt in de orkaanzone ligt. En toch hebben we staarten van orkanen met heel veel regenbuien of zelfs onweersbuien gehad. **Onwaarschijnlijk** is het tegenovergestelde van **waarschijnlijk**. Een ander voorbeeld is dat mijn neefje Cedrick met zijn vrienden een speurtocht wil houden op zijn verjaardagsfeest. Maar **waarschijnlijk** gaat het hard regenen. Het lijkt daarom **onwaarschijnlijk** dat Cedricks speurtocht kan doorgaan. Hij zal iets anders verzinnen. Ach ja, het weer kun je niet altijd met zekerheid voorspellen.”

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden en u neemt de opdrachten op bladzijde 6 t/m 8 van het Werkboek samen door met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 100 tot en met 102 in het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 6 t/m 8 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt kort de antwoorden bij de opdrachten. U vraagt aan de leerlingen of ze goed hebben kunnen werken met Leeswijzer 2. U legt eventuele onduidelijkheden uit en u herhaalt de opzet van Leeswijzer 2 nog eens.

Antwoorden

Taalleesboek 3, bladzijde 100 t/m 102

1.1

<i>a gedicht</i>	<i>c reclametekst</i>	<i>e briefje</i>
<i>b doetekst</i>	<i>d verhaal</i>	<i>f weettekst</i>

1.2

<i>1 verhaal/gedicht</i>	<i>3 weettekst</i>	<i>5 doetekst</i>
<i>2 doetekst</i>	<i>4 verhaal/gedicht</i>	<i>6 verhaal/gedicht</i>

2.1

c

2.2

eigen mening met argumenten

2.3

1 verhaal

2 1 De tekst kan echt gebeurd zijn.

2.1 Ricardo en Tjerk

2.2 Tjerk

2.3 bijvoorbeeld: De jongens zijn vrienden. Tjerk kan zwemmen, Ricardo niet.

Ricardo is een stoer jongetje. Tjerk wil Ricardo beschermen.

7 eigen mening met argumenten.

Wekboek 8, bladzijde 6 t/m 8

1

Onder plaatje 1 staat: zelfverzekerd, het zelfvertrouwen

Onder plaatje 2 staat: onzeker, vertwijfeld

2

1 onzeker

2 zelfverzekerd

3 geven Lily zelfvertrouwen

4 vertwijfeld

3

omcirkelde uitspraken:

Mijn oom heeft in zijn achtertuin een heel groot aquarium met een haai erin!

Mijn vader kan over een hek van twee meter hoog springen!

De opa van mijn opa is 153 jaar oud!

Ik kon al fietsen toen ik één was!

Ik kan al auto rijden. Ik mag wel eens boodschappen doen met de auto!

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vaststellen of zinnen in de tegenwoordige tijd of in de verleden tijd staan.
- De leerlingen oefenen in zinnen, met of zonder een waarmee- of hoe-deel, om te zetten van de o.t.t. in de o.v.t. of andersom.
- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen in de o.t.t. of o.v.t. met één of meer werkwoorden.
- De leerlingen oefenen waarmee- en hoe-delen aan te wijzen in zinnen en korte zinnen met waarmee- en/of hoe-delen uit te breiden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 104 t/m 106
- Werkboek 8, bladzijde 9 en 10

Vorbereiding

- Kleurpotloden

Extra opdracht

- Werkboek 8, bladzijde 10, oefening 3.1 t/m 4

Start**5**

U schrijft op het bord:

Tes en Hedi liggen lekker in bed.

U laat de leerlingen de zin hardop lezen. Daarna vraagt u:

“Wat is het onderwerp?” (Tes en Hedi)

“Wat is het gezegde?” (liggen)

“Wat is de persoonsvorm?” (liggen)

“Welke is het waar-deel van deze zin?” (in bed)

“Welke is het hoe-deel van deze zin?” (lekker)

U schrijft ze op het bord:

onderwerp: Tes en Hedi

gezegde: liggen

persoonsvorm: liggen

waar-deel: in bed

hoe-deel: lekker

Kern – Instructie**35**

U vraagt:

“Waarom is het onderwerp *Tes en Hedi*?” (*Tes en Hedi* doen iets (liggen) en onderwerp is altijd namen van mensen, dieren of dingen.)

“Wie weet nog wat voor soort woord *liggen* is?” (persoonsvorm en/of gezegde, het is altijd een doe-woord)

“Hoe weet je dat *liggen* de persoonsvorm is?” (Als je de zin in een andere tijd zet, verandert *liggen* in *lagen*. Alle andere woorden blijven gelijk. Als er maar één werkwoord in de zin staat dan is dat werkwoord gezegde en persoonsvorm tegelijk.)

“In welke tijd staat de zin? In de tegenwoordige of in de verleden tijd?” (tegenwoordige tijd)

“Hoe weet je dat?” (Je kunt zeggen: *Tes en Hedi liggen nu lekker in bed.*)

U leest de tekst op bladzijde 104 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten. U bespreekt de opdrachten op bladzijde 105 en 106 van het Taalleesboek samen met de leerlingen.

Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 9 en 10 van het Werkboek samen door met de leerlingen.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten in het Taalleesboek en het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdracht

Werkboek 8, bladzijde 10, oefening 3.1 t/m 4

Afsluiting**5**

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen. U vraagt wat de leerlingen in deze les hebben geleerd en u houdt een kort gesprek op de reacties van de leerlingen.

Antwoorden

Taalleesboek 3, blz. 105 en 106

1.1

1 lekker

2 gezellig

3 hard

4 zachtjes

1.2

in de tegenwoordige tijd

1.3

1 lagen

2 kletsen

3 liep

4 trommelde

1.4*b gezegden**d persoonsvormen*Werkboek 8, bladzijde 9 en 10**1**

1

*met zijn scherpe klauwen**2 met een racewagen**3 met haar vinger***2.1***bijvoorbeeld:**1 De heks loopt hard.**2 Het monster brult woest.**3 Tes trekt zachtjes aan Hedi's arm.***2.2***1 onderwerp: de heks, gezegde: loopt, persoonsvorm: loopt**2 onderwerp: het monster, gezegde: brult, persoonsvorm: brult**3 onderwerp: Tes, gezegde: trekt, persoonsvorm: trekt*extra opdacht Werkboek 8, bladzijde 10**extra 3.1***1 onderwerp: de heks; gezegde: loopt; persoonsvorm: loopt**2 onderwerp: de hond; gezegde: brult; persoonsvorm: brult**3 onderwerp: Tes; gezegde: trekt; persoonsvorm: trekt***extra 3.2***het waarmee-deel***extra 4***bijvoorbeeld:**1 Hedi tekent heel groot een monster met viltstiften.**2 Slaat Tes de gevaarlijke hond hard met en tak?**3 De heks roert langzaam met een houten lepel in de pan.**4 Graaft de hond snel een gat met zijn poten?*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **bedriegen** en **het bedrog**, **afgaan op**, **de intuïtie** en **de opvatting**.
- De leerlingen oefenen dialogen te schrijven.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 2; Wordcluster 2 (Th. 5, gr. 8)

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 128
- Taalschrift
- Werkboek 8, bladzijde 11 en 12

Vorbereiding

- youtube film: <https://youtu.be/BQB1wb2uFA8> "Samson & Gert - Droom"

Betekenis van de woorden:

bedriegen:	Als je iemand bedriegt dan ben je expres oneerlijk tegen hem.
het bedrog:	Een bedrog dat is iets oneerlijks dat je doet.
afgaan op:	Als je op iemand afgaat, laat je je door zijn woorden leiden. Je doet wat hij zegt omdat je hem vertrouwt. Bijvoorbeeld: Ik durf wel op jouw woorden af te gaan. Ik vertrouw je. Je kunt ook op je gevoel afgaan. Dan doe je wat je gevoel zegt.
de intuïtie:	Intuïtie is het gevoel dat je over iets of iemand hebt zonder dat je weet waarom. Bijvoorbeeld: Mijn intuïtie zegt dat dit plan zal lukken.
de opvatting	Een opvatting is wat je van iets vindt. Een ander woord voor opvatting is mening. Bijvoorbeeld: Ik ben het niet eens met jouw manier van denken.

Start**5**

U vraagt:

“Wie heeft weleens leugens verteld? Soms vertellen we een kleine leugen voor de lol, maar soms is de leugen heel erg dat het je in problemen kan brengen. Of we waren soms oneerlijk tegenover een vriend van ons of we hebben iets oneerlijks gedaan met ons broertje. Wie van jullie heeft eens iets oneerlijks meegemaakt? En wie heeft ooit iets oneerlijks gedaan of gelogen tegen iemand anders?”

U houdt een kort gesprekje over wat de leerlingen naar voren brengen. U kunt een mindmap maken met een paar leugens die de leerlingen opnoemen.

U zegt:

“Tegen iemand iets oneerlijks doen of liegen noemen we **bedriegen**. Het is een **bedrog**.”

Kern – Instructie 1

20

U vertelt:

“Laatst liep ik rustig te wandelen bij het busstation. Ik wachtte op de bus om mij naar Savaneta te brengen. Ineens stond er een man voor me die me vertelde dat hij al zijn geld verloren had en dat hij met de bus naar huis moest. Hij vroeg of ik hem drie florin kon geven zodat hij de bus kon betalen. Ik gaf hem drie florin zodat hij naar huis kon. Later kocht ik een krant om in de bus te kunnen lezen en ik zag de man staan terwijl hij een lekker ijsje kocht. Ik vroeg hem: “Heb je de bus gemist?” Toen hij mij zag, rende hij hard weg. Als iemand tegen je liegt en je geld vraagt terwijl hij er geen recht op heeft, dat is een **bedrog**.

Zo iemand gaat er dan zomaar met jouw geld vandoor om er iets anders mee te kopen. Dat is niet eerlijk. De man had me **bedrogen** door tegen me te liegen. Mensen kunnen andere mensen **bedriegen**, bijvoorbeeld door je geld te vragen, maar niet eerlijk te zijn wat ze ermee gaan doen.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Vervolgens gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Vind je dat iemand die **bedriegt** straf verdient?
- Wat voor straf zou je iemand geven als hij op een oneerlijke manier geld van je krijgt? Eigenlijk kun je ook zeggen dat hij het geld steelt.
- Wat voor straf zou de man bij het busstation moeten krijgen?
- Wat voor straf zou je iemand geven als het **bedrog** ernstiger is, bijvoorbeeld iemand verkoopt je een fiets en die blijkt achteraf stuk te zijn? of misschien niet echt van hem is.

U zegt:

“Als iemand **bedriegt**, is dat niet netjes. En je kunt straf krijgen als je betraapt wordt.”

Daarna zegt u:

“Toen ik vanmorgen hier naartoe reed, ben ik voorzichtiger geweest dan anders. Dat komt doordat ik een vreemd gevoel had toen ik wakker werd van een rare droom. Ik voelde me niet lekker en heel raar, alsof er vandaag iets ergs ging gebeuren. Tot nu toe is alles goed gegaan, maar ja. De dag is nog lang niet om ...”

U vervolgt:

“Jullie vinden het misschien vreemd dat ik zo op mijn gevoel **afga**. Als je op je gevoel **afgaat**, dan doe je wat je gevoel zegt. Je kunt ook op iemands woorden afgaan. Dan doe je wat iemand zegt, omdat je hem vertrouwt. Ik ging vanmorgen op mijn gevoel af. Ik vertrouwde mijn gevoel omdat mijn gevoel meestal wel klopt. Soms heb je een gevoel over iets of over iemand zonder dat je weet waarom. Zo’n gevoel noem je de **intuïtie**. Ik ga liever op mijn **intuïtie** af dan op wat anderen denken en zeggen. Zondag ging ik wandelen met mijn vriendin Jo-Ann. Jo-Ann heeft zo haar eigen **opvatting** over wandelen. Zij vindt dat je best een lange wandeling kunt maken in de hete zon en toch genieten van alles wat je kunt zien. Mijn **opvatting** is anders dan de hare. Ik vind dat je beter een lange wandeling kunt maken als de zon niet fel schijnt. Dan geniet je echt meer van wat je rondom je heen kunt zien, want dan is de zon niet zo fel en heet. En als je denkt dat het gaat regenen, is het goed dat je dan voorbereid bent. Je neemt dan voor de zekerheid een regenjas of een paraplu mee. Ik nam een paraplu mee want mijn **intuïtie** zei dat het misschien kan regenen. En gelukkig maar! Want toen we een poosje onderweg waren, begon het ineens hard te regenen. Een **opvatting** is wat je van iets vindt, hoe je over iets denkt. Een ander woord voor **opvatting** is mening. Jouw **opvattingen** kunnen verschillen van de **opvattingen** van andere mensen. Dat geeft niets want iedereen heeft zijn eigen **opvatting**. Zo zijn er mensen die het maar niks vinden om op hun **intuïtie** af te gaan. “Luister liever naar de feiten dan naar je gevoel” is hun **opvatting**.”

U bespreekt de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Tijdens de interactie geeft u extra aandacht aan de leerlingen die niet snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U bespreekt Werkboek 8, bladzijde 11 samen met de leerlingen.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

15

Daarna vertelt u dat enge dromen ook in een dialoog opgeschreven kunnen worden. U zegt:

“Een dialoog is een gesprek tussen twee mensen: een tweegesprek.”

U schrijft op het bord:

een dialoog = een tweegesprek

U zegt:

“Het tegenovergestelde is een monoloog. Dat is een gesprek van maar één persoon.”

U neemt de opdrachten op bladzijde 128 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen. U zegt:

“Bij een gesprek tussen twee personen, een tweegesprek of een dialoog, lees je niet telkens de namen op die voor de tekst staan. Als je een dialoog schrijft, schrijf je de zinnen precies zo op als ze gezegd worden.”

Daarna maken de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 128 van het Taalleesboek zelfstandig en opdracht 1 op bladzijde 11 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting

5

De leerlingen gaan twee aan twee een kort gesprek voeren over akelige dromen. Na een korte oefenperiode laat u een aantal tweetallen hun dialoog voor de groep voeren.

Antwoorden

Taalleesboek 3, bladzijde 128

1

eigen dialoog aansluitend bij het aangeboden begin

2

eigen dialoog passend bij de aangeboden strip

Werkboek 8, bladzijde 11

1

Joël: opvattingen; Julia: intuïtie; Aisha: intuïtie; Nathan: opvattingen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel, hetzelfde zijn (bijvoorbeeld handdoek, dikkop).
- De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).

Materiaal

Klassikaal

- powerpoint 'Samenstellingen les 5'

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 13
- woordenboek

Vorbereiding

- U deelt de woordenboeken uit of laat ze door de leerlingen van huis meenemen.

Start**5**

U begint de les met de powerpoint 'Samenstellingen les 5'. U laat de klas de woorden bij de plaatjes raden. Wanneer u klikt, komt het woord tevoorschijn. Nadat het woord *handschoen* tevoorschijn is gekomen, wijst u de leerlingen erop dat het woord *handschoen* uit twee woorden bestaat: *hand* en *schoen*. U vertelt dat dit soort woorden 'samenstellingen' worden genoemd. Dus woorden die samengesteld zijn uit twee andere woorden. Daarna laat u dia 2 en 3 zien, waarbij de woorden steeds weer achter elkaar verschijnen. U vraagt de klas of zij misschien een samenstelling kunnen bedenken (schooltas, tafelpoot, schoolbord).

Kern – Instructie 1**20**

U schrijft op het bord:

handdoek

U vraagt wat er bijzonder is aan de samenstelling *handdoek*. (de dubbele *d* in het midden, terwijl je er maar één hoort) U legt uit dat je /han/doek/ hoort, maar dat het toch met twee *d*'s wordt geschreven omdat het woord uit twee afzonderlijke woorden bestaat: *hand* en *doek*. Het eerste woord (*hand*) eindigt op een *d* en het tweede woord (*doek*) begint met een *d*.

U schrijft nu steeds een woord op het bord. De leerlingen moeten met dit woord een samenstelling bedenken waarbij de eerste letter van het tweede woorddeel niet gelijk is aan de laatste letter van het eerste woorddeel (net als handschoen).

Ze schrijven dit woord telkens in hun Taalschrift. Na elk aangeboden woord bespreekt u een aantal gevonden samenstellingen.

U gebruikt de volgende woorden (tussen haakjes is een voorbeeld gegeven van een mogelijke samenstelling):

- taal (taalboek, taalschrift)
- druk (druktoets)
- speel (speelkwartier, speelplaats)
- hoofd (hoofdpijn)
- dik (dikzak)
- straat (straatlamp)
- slaap (slaapkamer, slaapmuts)
- oor (oorbel)

De leerlingen moeten nu met dezelfde woorden een samenstelling bedenken waarbij de eerste letter van het tweede woorddeel wel gelijk is aan de laatste letter van het eerste woorddeel (net als *handdoek*). De leerlingen mogen hierbij een woordenboek gebruiken. Ze schrijven dit woord weer in hun Taalschrift. Na elk aangeboden woord bespreekt u een aantal gevonden samenstellingen. Mogelijke samenstellingen zijn:

- taaltes
- drukknop
- speeltes, speellokaal
- hoofddoek
- dikkop
- straattegel
- slaappleats
- oorring

De leerlingen nemen bladzijde 13 van het Werkboek voor zich en u bespreekt oefening 1. U wijst de leerlingen erop dat de woorden die er staan, niet goed zijn. De woorddelen zijn verkeerd aan elkaar geplakt.

Als voorbeeld maakt u het eerste woord gezamenlijk en wijst de leerlingen erop dat het eerste woorddeel van de samenstellingen op dezelfde letter eindigt als waar het tweede woorddeel mee begint, net als *handdoek*. U doet hardop voor hoe u het woord splitst: schoolspriet wordt school en spriet. Welk tweede woorddeel past goed achter school? Lokaal zou goed kunnen zijn en het begint ook met een l. Dat klopt, dus wordt het schoollokaal.

Daarna maken de leerlingen in tweetallen de rest van oefening 1 af en kijkt u deze gezamenlijk na.

Kern – Instructie 2

15

U schrijft op het bord:

Anna tekent op de straattegels.

U vraagt de klas wie de samenstelling in deze zin herkent. U geeft een leerling de beurt om deze te noemen (*straattegels*) en op te delen in de twee samenstellende woorden (*straat* en *tegels*).

U vraagt vervolgens of de zin in de verleden tijd of in de tegenwoordige tijd staat. (De zin staat in de tegenwoordige tijd.)

U vraagt:

“Waar zie je dat aan?” (aan het woord *tekent*)

“Verander de tijd van deze zin en schrijf hem dan op in je

Taalschrift. Zet een streep onder het woord dat veranderd is.”

Na enige tijd schrijft u deze zin op het bord:

Anna tekende op de straattegels.

U vraagt:

“Welk woord is veranderd?” (*tekent* is *tekende* geworden)

“Hoe noemen we het woord dat verandert als je de tijd verandert?” (de persoonsvorm)

De leerlingen maken opdracht 2.1 op bladzijde 13 van het Werkboek. De eerste zin maakt u gezamenlijk en na afloop schrijft u de persoonsvormen in tegenwoordige of verleden tijd op het bord. De leerlingen corrigeren, mocht dat nodig zijn.

Tot slot gaat u samen op zoek naar het hele werkwoord bij de persoonsvormen van opdracht 2.1. U vraagt aan de leerlingen of ze nog weten met welk zinnetje je het hele werkwoord kunt vinden. (Als je wilt weten wat het hele werkwoord is, maak een zin die begint met ‘Ik (of het) kan...’ Het woord dat je op de puntjes kan invullen is het hele werkwoord.)

U schrijft op het bord ‘Ik kan ...’ En de leerlingen passen de regel toe. Ze schrijven het hele werkwoord op bij opdracht 2.2.

Afsluiting

5

U vraagt wat je bij het spellen van samenstellingen moet doen (de samenstelling verdelen in de samenstellende woorden en elk woord schrijven zoals je het geleerd hebt). U vraagt de leerlingen een zo lang mogelijke

samenstelling te bedenken (schoolbordkrijt, autoruitenwisser, stoelpoetschroef) en u bespreekt de langste samenstelling via het bord,

waarbij u de strategie van het verdelen in de samenstellende woorden hardop demonstreert.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 13

1

schoollokaal
grasspriet
muisstil
bommelding
biebboek

sportterrein
nagellak
achttien
ballennet
slaapplaats

2.1

1 Twan <u>denkt</u> over iets.	dacht
2 Dan <u>stelt</u> hij een vraag.	stelde
3 <u>Staat</u> aan het eind van een persoonsvorm altijd een t?	stond
4 <u>Weet</u> jij het antwoord?	wist
5 De meester <u>beweert</u> van niet.	beweerde
6 "Maar wel vaak", <u>zegt</u> hij even later.	Zei

2.2

1 denken, 2 stellen, 3 staan, 4 weten, 5 beweren, 6 zeggen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren.
- De leerlingen oefenen de juiste voorstellingen bij een tekst te vormen.
- De leerlingen oefenen de voortgang en de afloop van een verhaal te voorspellen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 108 t/m 113
- Leeswijzer 2
- Taalschrift

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 112 en 113, opdracht 3 t/m 5

Start**5**

U

zegt:

“In een vorige les hadden we het over enge of rare dromen. Wie van jullie had gisteren een rare of enge droom? Zo’n droom noemen we een nachtmerrie.”

U houdt een kort gesprekje over de reacties van de leerlingen. Daarna bekijkt u de plaatjes op bladzijde 109 van het Taalleesboek. U zegt:

“Op bladzijde 108 tot en met 111 van het Taalleesboek staan teksten over dromen.”

U laat de leerlingen de teksten over dromen bekijken. U zegt:

“Met behulp van Leeswijzer 2 gaan we straks de vragen van elke tekst beantwoorden. Ook gaan we zelf de afloop van enkele verhalen bedenken.”

Kern – Instructie**35**

U leest de tekst op bladzijde 108 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten. U houdt een kort gesprek over de tekst. Vervolgens bespreekt u de opdrachten op bladzijde 109 tot en met 111 samen met de leerlingen. Bij opdracht 1.4 gaat u nader in op de dialoogvorm van het verhaal. U schrijft op het bord:

de dialoog = het gesprek tussen twee mensen

Bij tekst B op bladzijde 111 praat u over Ruud en Roos die beiden wel eens een nachtmerrie hebben gehad.

U neemt dan tekst B samen door met de leerlingen. Wat vinden de leerlingen van tip 1? Wat vinden ze van de derde tip? Zien ze het grapje hierbij? (Een merrie als een vrouwelijk paard, is iets heel anders dan een nachtmerrie.)

Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 109 tot en met 111 zelfstandig in hun Taalschrift. U biedt hulp waar nodig is.

Vervolgens leest u de volgende tekst voor.

Deze les is ook voor jou bestemd.

Marina zet de schep tegen het hek. Ze veegt de tranen van haar gezicht. Voorzichtig laat ze de schoenendoos met de dode hamster in het gat zakken. Wat zal ze Pluisje missen. “Marina, weet jij hoe hij heet?” vraagt de meneer. Marina schrikt! “Eh Pluisje”, stottert ze.

De kinderen in de klas beginnen te grinniken. Ze kunnen het lachen bijna niet verbergen. “Pluisje?” vraagt de meneer. “Heet de president van Amerika Pluisje?” De hele klas barst nu in lachen uit. “Lieve kind, zit je nu alweer te dromen? Volgens mij weet je helemaal niet waar we het over hebben.”

Marina was helemaal weggedroomd. Met een rood gezicht zegt Marina: “Ja, maar ...” “Geen maar Marina, deze les is ook voor jou bestemd!” Snikkend laat Marina haar hoofd op haar armen zakken.

U vraagt:

“Wat voor soort tekst heb ik zojuist voorgelezen?” (een verhaal)

“Hoe kan het verder gaan?”

U laat enkele leerlingen vertellen hoe zij denken dat het verhaal verder zal gaan en hoe het zal aflopen. U vraagt telkens aan de klas of het vervolg en de afloop passen bij de gegeven informatie. U leest het verhaal nog eens voor. De leerlingen nemen Leeswijzer 2 erbij en gezamenlijk worden de vragen bij dit verhaal beantwoord.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 112 een 113, opdracht 3 t/m 5.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. U laat een paar leerlingen oplezen hoe zij de droom van Roos verder hebben laten gaan en hoe het afliep. U schrijft eventueel een paar zinnen op het bord.

Didactische tip:

U legt uit wat een merrie is zodat de leerlingen de grap bij de derde tip van tekst B kunnen begrijpen.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het inzien dat bijvoeglijke naamwoorden nadere bijzonderheden aangeven van zelfstandigheden (zelfstandige naamwoorden).
- De leerlingen oefenen om bijvoeglijke naamwoorden aan te wijzen in zinsverband.
- De leerlingen oefenen de term bijvoeglijk naamwoord te herkennen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 113 t/m 115
- Taalschrift

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 115 en 116, opdracht 3 t/m 5.

Start**5**

U bekijkt samen met de leerlingen tekening 1.1 op bladzijde 113 van het Taalleesboek. U vraagt:

“Wat zie je allemaal op de tekening?”

U laat de leerlingen opnoemen wat ze allemaal op de tekening zien en u schrijft deze op het bord. Vervolgens stelt u vragen zoals:

“Welke kleur hebben de deuren?” (geel)

“Hoe zou de watermeloen smaken?” (zoet)

“Wat voor droom heeft de schilder?” (eng)

“Welke kleur zijn de haren van de schilder?” (grijs)

U schrijft de bijvoeglijke naamwoorden op het bord. Daarna zegt u:

“In deze les gaan we het hebben over woorden die iets zeggen van een zelfstandig naamwoord, zoals we hier op het bord hebben staan.”

Kern – Instructie**35**

U schrijft op het bord:

de gele deur

de zoete watermeloen

de enge droom

de grijze haren

U leest de tekst op bladzijde 114 voor. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens laat u in de tekst opzoeken waar de gekleurde woorden iets van vertellen: smalle vertelt iets van hangmat, zoete vertelt iets van geur, enzovoort. Dan vraagt u:

“Wat voor soort woorden zijn hangmat, geur, vlek, enzovoort?”

(zelfstandige naamwoorden, want je kunt er ‘de’ of ‘het’ voor zetten en het zijn dingen, eventueel herhaalt u: namen van mensen, dieren of dingen zijn altijd zelfstandige naamwoorden.)

U zegt:

“In deze les gaat het om woorden die iets meer vertellen over de zelfstandige naamwoorden. Deze woorden noemen we bijvoeglijke naamwoorden.”

U schrijft op het bord:

bijvoeglijke naamwoorden

U zegt:

“Bijvoeglijke naamwoorden horen dus bij een zelfstandig naamwoord. Ze vertellen hoe iets eruit ziet of hoe ze voelen, ruiken en dergelijke.”

U schrijft op het bord:

een zoete watermeloen

U vraagt:

“Welk woord is het bijvoeglijk naamwoord?” (zoete)

“Wat vertelt het?” (Twee antwoorden zijn hier goed: het vertelt dat de meloen zoet proeft of dat het zoet ruikt)

U schrijft op het bord:

een zoete baby

U vraagt:

“Wat is hier het bijvoeglijk naamwoord?” (zoete)

“Kun je hier ook vragen of zoete iets te maken heeft met horen, zien, voelen, proeven of ruiken of klopt dat hier niet?”

U laat de leerlingen hier even over nadenken en discussiëren. (Zoete vertelt hier wat je van de baby vindt of wat je van hem denkt.) U geeft nog een paar voorbeelden van bijvoeglijke naamwoorden waarbij het gaat om wat je van

iets of iemand vindt of hoe je over iets of iemand denkt. Bijvoorbeeld de mooie schoen, de kleine tafel, de boze juf, de lelijke eend, enzovoort.

U schrijft op het bord:

een gemene streek
een vriendelijk woord

U onderstreept de woorden *gemene* en *vriendelijk*. U laat een leerling vertellen wat voor soort woord het onderstreepte woord is en wat het vertelt over het zelfstandig naamwoord. U laat de leerlingen ook een paar van zulke voorbeelden bedenken. Daarna laat u het verhaaltje bij opdracht 1.2 in het Taalleesboek voorlezen zonder bijvoeglijke naamwoorden. U vraagt:

“Wat vinden jullie nu van het verhaaltje?” (Het is saaier, minder precies en je weet minder.)

U neemt de opdrachten op bladzijde 114 en 115 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 115 en 116, opdracht 3 t/m 5.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U schrijft de volgende zin op het bord:

wat een gekke, hoge, scheve, rode toren

U laat de leerlingen de bijvoeglijke naamwoorden opnoemen en zeggen wat de bijvoeglijke naamwoorden van het zelfstandig naamwoord zeggen. (Dat het gek, hoog, scheef en rood is.)

Hierna bedenken de leerlingen in tweetallen ook zo'n zin. Die schrijft u op het bord. U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. U laat de leerlingen vertellen wat zij moeilijk of makkelijk vonden bij het maken van de opdrachten en hoe zij te werk zijn gegaan.

Antwoorden

Taalleesboek 3, bladzijde 113 t/m 115

1

(smalle – zien) ronde – zien harde – horen
zoete – ruiken hete – voelen zoete – proeven
gele – zien blote – zien fijn – zien/voelen

2.1 en 2.2

1 mooi – denken/zien 5 bolronde – zien
2 hete – voelen; bleke – zien 6 scherpe – voelen; blote – zien
3 vreemde – denken 7 scherpe – horen
4 lichtgele – zien 8 heerlijke – ruiken

extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 115 en 116

extra 3

bijvoorbeeld:

- 1 Het was op een zonnige middag.
- 2 De schilder zat in zijn lichte atelier.
- 3 Hij was bezig met een nieuw schilderij.
- 4 Er stopte een dure auto voor het eenvoudige huis.
- 5 Een deftige meneer en mevrouw belden aan.
- 6 Ze bekeken alle schilderijen in het atelier en kochten het prachtige schilderij met de rozen.
- 7 Ze betaalden er een goede prijs voor.

extra 4

bij elke zin twee zelfbedachte bijvoeglijke naamwoorden

extraplus 5

Drie zelfbedachte zinnen waarbij er drie of meer bijvoeglijke naamwoorden voor een zelfstandig naamwoord zijn geplaatst.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **kabbelen, stromen, klotsen, beuken**.
- De leerlingen oefenen dialogen te schrijven met vertellerstekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 2

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 137 en 138
- Taalschrift
- Werkboek 8, bladzijde 14

Vorbereiding

- een plastic fles met water
- **youtube film over orkaan: <https://youtu.be/29nG7zDDEnY> "Hurricane Dean vs Aruba - Before and After"**

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 138, opdracht 3 en 4

Betekenis van de woorden:

kabbelen:	Kabbelen is wanneer het water in een riviertje of beekje zachtjes stroomt met kleine golfjes.
stromen:	Een vloeistof die stroomt, beweegt met kracht één richting uit. Bijvoorbeeld rivieren stromen naar zee. Zo ook wanneer het regent op Aruba stroomt het regenwater door de rooien naar zee.
klotsen:	Klotsen is het geluid van een vloeistof die heen en weer gaat. Als je bijvoorbeeld een fles water schudt dan hoor je het water klotsen.
beuken:	Beuken is wanneer de zee met kracht tegen de rotsen slaat of ook op het strand, vooral bij ruwe zee. Op Aruba is dit aan de noordkant te zien.

Start**5**

U zegt:

“Doe allemaal je ogen dicht. Probeer je voor te stellen wat ik vertel: Het is een mooie dag. De zon schijnt en je ligt op een luchtbed in de zee. Je voelt de warmte van de zon op je huid. In de verte hoor je de stemmen van spelende kinderen en je hoort ook vogels geluiden maken. De zee is rustig. Kleine golfjes wiegen je luchtbed zachtjes op en neer en ze **klotsen** er zachtjes tegenaan. Je voelt je heerlijk ... Je doet nu je ogen open. De droom is voorbij.”

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Hadden jullie een beetje het gevoel dat je luchtbed echt op **kabbelend** water lag? Wie heeft dat gevoeld?

Dan begrijp je wat **kabbelen** betekent. **Kabbelen** zeg je als het water heel rustig is met kleine golfjes. Maar zeewater kan niet alleen **kabbelen**, het kan ook **stromen**.

Dat doet het water als het bijvoorbeeld geregend heeft en het water **stroomt** door de rooien naar een dam of naar de zee. Als je een takje in het **stromende** water gooit dan drijft het snel mee, omdat het water **stroomt**. **Stromen** is dat het water van de ene plek naar een andere plek gaat. Het water **stroomt** uit de kraan. Het water in een rooi **stroomt** naar zee.

Als de wind een beetje waait dan **klotst** het zeewater tegen de rotsen. **Klotsen** kun je horen. Het is het zachte geluid van het water dat ergens tegenaan komt. In mijn verhaal **klotste** het water tegen het luchtbed aan.

Als het stormt kan het water tegen de kade van de haven **beuken**. Dan komen de hoge golven aanrollen en die **beuken** dan met kracht tegen de kade van de haven waar de schepen meren. De golven **beuken** er zo hard tegenaan dat ze uit elkaar spatten en maken de hele kade nat. Dit kun je ook zien aan de zee bij de Noordkust van Aruba, bijvoorbeeld bij Andicuri. Daar **beuken** de golven tegen de rotsen aan de kust en spatten uit elkaar.

Beuken is eigenlijk heel hard **klotsen**. Je ziet op tv weleens beelden van een flinke storm. Dan zie je ook hoe het water tegen de kant aan **beukt**. Als het water ergens tegenaan **beukt** merk je pas hoeveel kracht het heeft en hoe het dingen kan verwoesten.”

U laat de film zien over een stormweer hier op Aruba om het **beuken** te tonen. Daarna kijkt u samen met de leerlingen naar het Woordweb: **kabbelen – stromen** en **klotsen – beuken**. U verzamelt samen met de leerlingen nog meer woorden die bij elk van de drie treden kunnen passen. Bijvoorbeeld: de zee - de rooi - de plas - de dam - de storm – gevaarlijk – rustig. U schrijft de genoemde woorden op geeltjes en u voegt ze bij het Woordweb.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**20**

U neemt samen met de leerlingen opdracht 1.1 op bladzijde 137 van het Taalleesboek door.

U zegt:

“In dit verhaal heeft Melanie heel raar gedroomd. Niet over lekker liggen op een luchtbed in zee, maar ze zat op een wit paard met vleugels.”

U leest de tekst bij opdracht 1.1 op bladzijde 137 van het Taalleesboek voor. Vervolgens geeft u leesbeurten. U zegt:

“We gaan over dialogen praten, we lezen er een paar en jullie gaan ze zelf ook schrijven.”

In samenspraak met de leerlingen formuleert u wanneer er sprake is van een echte dialoog. U schrijft op het bord:

dialoog **er staat wat precies gezegd is**
de sprekers reageren op elkaar

U zegt:

“In een poppenkastspel of een hoorspel is er ook wel eens een verteller. Die vertelt wat je niet kunt zien of horen. Ik zal een voorbeeld geven.”

U leest de volgende tekst voor:

Het is nacht. Iedereen slaapt. Plotseling klinkt er een gil. Moeder wordt wakker en loopt naar de slaapkamer van Jani. Ze doet de deur open. Jani zit rechtop in bed. Moeder doet het licht aan.

Moeder: “Jani, wat is er toch?”

Jani: “Ik heb zo akelig gedroomd.”

Moeder: “Wat dan?”

Jani: “Ik droomde dat ik alleen in huis was en dat er een gemaskerde man voor mijn raam stond.”

Moeder gaat naar het raam en kijkt naar buiten.

U vraagt:

“Als je dit als hoorspel wilt laten horen, hoeveel stemmen heb je dan nodig?” (drie: een verteller, moeder en Jani)

“Wat zou de verteller als slot nog kunnen zeggen?” (bijvoorbeeld: even later sliep Jani weer en ook moeder lag weer in bed.)

U neemt de oefeningen bij opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 137 en opdracht 2 op bladzijde 138 samen door met de leerlingen. Bij opdracht 2 op bladzijde 138 laat u de leerlingen mondeling wat mogelijkheden noemen.

Eventueel kunnen ze de dialoog langer maken met elk (Katrijn en Jan) drie keer een zin. Daarna maken de leerlingen deze opdrachten zelfstandig. Eventueel in tweetal. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 138, opdracht 3 en 4.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Het gemaakte werk wordt besproken waarbij steeds een paar leerlingen voorlezen wat zij geschreven hebben. De verschillende uitwerkingen worden vergeleken. De leerlingen geven hun commentaar met argumenten erbij. U let erop dat dit in een positieve sfeer verloopt.

Antwoorden

Taalleesboek 3, 137 en 138

1.1

A De meisjes luisteren goed naar elkaar.

1.2

Esther en Melanie lopen samen naar school.

2

Dialoog met nog drie zelfbedachte zinnen voor elk en een slottekst van de verteller.

extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 138

extra 3

gesprek met drie personen

De sprekers moeten op elkaar reageren.

extraplus 4

dialoog over dromen, gemaakt in tweetallen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de tropen, de evenaar, de tropenhelm, de tropenkolder**.
- De leerlingen oefenen verhalende en niet verhalende gedichten te onderscheiden.
- De leerlingen oefenen verwijzingen te begrijpen.
- De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 119 t/m 121
- Leeswijzer 2
- Werkboek 8, bladzijde 15 t/m 19
- Taalschrift

Vorbereiding

- een globe en/of een wereldkaart
- foto's van tropische gebieden
- youtube film: <https://youtu.be/9mCoVeljQBQ> "Why Is It So Hot Near The Equator? | Cinekids"

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 121 t/m 124, opdracht 3 t/m 5.3

Betekenis van de woorden:

de tropen:	De tropen zijn de gebieden op aarde die dicht bij de evenaar liggen. Het is er altijd warm en soms vochtig. Aruba ligt in de tropen.
de evenaar:	De evenaar is de grens tussen het noordelijk halfrond van de aarde en het zuidelijk halfrond van de aarde. Een ander woord voor evenaar is equator.
de tropenhelm:	Een tropenhelm is een helm die je in de tropen draagt. Het is gemaakt van kurk en het beschermt tegen de zon.
de tropenkolder:	De tropenkolder is een ziekte die je kunt oplopen als je lang in de tropen verblijft als je van een ander land bent dat niet in de tropen ligt. Als je de tropenkolder krijgt, dan voel je je heel erg benauwd door de warmte.

Start**5**

U toont de film over de equator. U houdt er een kort gesprek over. Daarna neemt u de globe of de wereldkaart. U wijst **de tropen** aan. Zo ook **de evenaar**. U toont ook de foto's of boeken met foto's van **de tropen**. U laat een leerling op de wereldkaart aanwijzen waar Aruba ligt.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Aruba ligt in **de tropen**. **De tropen** zijn de gebieden dicht bij **de evenaar**. **De evenaar** is de lijn tussen het noordelijk halfrond van de aarde en het zuidelijk halfrond van de aarde.

Bij **de evenaar** schijnt de zon bijna altijd. Dus het is bij **de evenaar** altijd warm. In **de tropen** zijn veel bossen en oerwouden en het is er altijd warm en soms zelfs vochtig. Iemand die van avonturen houdt en graag in de oerwouden in **de tropen** loopt, draagt meestal **een tropenhelm**. **Een tropenhelm** beschermt je tegen de zon en ook tegen vallende kokosnoten bijvoorbeeld. **Een tropenhelm** is gemaakt van kurk. Het is lekker licht en fris. Als je geen **tropenhelm** of ander pet of hoed draagt en de zon schijnt de hele dag op je hoofd, heb je kans dat je **de tropenkolder** krijgt. Als je **de tropenkolder** krijgt, word je heel erg benauwd van de zon en van de hitte. Je gaat dan allemaal rare dingen doen.”

U laat de illustratie van de ontdekkingsreiziger op het Woordweb zien. U praat met de leerlingen over **de tropen**. U laat foto's zien. U verzamelt samen met de leerlingen woorden die betrekking hebben op **de tropen**. Schrijf de genoemde woorden op geeltjes en plak ze bij het Woordweb. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 16 t/m 19 van het Werkboek samen met de leerlingen.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**20**

U vraagt:

“Wie heeft er eens over sneeuw en ijs gedroomd? Of ergens waar het erg koud was en de zon maar heel weinig scheen, of misschien op een ijsbaan en de hele koude lucht?”

U laat de leerlingen op deze vragen reageren. Vervolgens schrijft u op het bord:
Ik droomde over een berg. Zo'n hoge had ik nog nooit gezien!

U attendeert de leerlingen op het verwijzwoord *zo'n*. U vraagt:

“Waar verwijst *zo'n* naar?” (een berg)

U schrijft op het bord:

Nachtmerries zijn niet leuk. Zulke dromen kun je beter niet hebben.

U vraagt:

“Waar verwijst *zulke* naar?” (nachtmerries)

U legt nog wat uit over deze verwijswaarden en u geeft nog een paar voorbeelden. Daarna zegt u:

“We gaan het hebben over verhalende en niet-verhalende gedichten en om de verwijswaarden *zo’n* en *zulke*. Jullie gaan weer werken met Leeswijzer 2.”

U leest de tekst van opdracht 1.1 op bladzijde 119 van het Taalleesboek voor. U geeft leesbeurten. U laat de leerlingen fantaseren naar aanleiding van deze tekst. Nadat een leerling iets heeft verteld, laat u een andere leerling reageren met bijvoorbeeld “*Zo’n* wens heb ik niet” of “*Zulke* ... wil ik ook.” Hierdoor moeten de leerlingen de verwijswaarden actief toepassen. U neemt dan samen met de leerlingen de Leeswijzervragen door. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 119 en 120 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 16 t/m 19 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 121 t/m 124 opdracht 3 t/m 5.3.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen en waarmee ze moeilijkheden hadden.

Didactische tip:

Bij de film kunt u de Engelse tekst in het Nederlands lezen.

Antwoorden

Taalleesboek 3, blz. 119 t/m 121

1.1

De tekst is een verhaal.

1 *De droom kan echt gebeurd zijn, maar de inhoud van de droom niet.*

2 - *ik*

- *ik*

- *Ik droom soms.*

3 - *De hoofdepersoon vindt een euro.*

- *Hierna vindt hij nog een heleboel euro's.*

- *Hij stopt zijn zakken vol en wordt stinkend rijk.*

4 -

5 *op de stoep*

6 *Het is een gewoon verhaal.*

7 *eigen mening met argument*

1.2

- 1 zo'n (regel 1): een oud knikkerkuiltje waar een tegel uit de stoep is
- 2 zulke (regel 3): bergen euro's waar je je achter kunt verstoppen
- 3 zulke (regel 5): dromen waarin je stinkend rijk wordt

2

- 1 Er wordt geen verhaal verteld. Het gedicht gaat over wensen van de ik—figuur.
- 2 eigen mening met argument(en)

3

- 1 zo'n: de enge droom van mijn vader
- 2 zulke: de mooie droom van mijn moeder
- 3 zo'n: het beertje uit het boek van Winnie de Pooh
- 4 zulke: dromen waarvan je nog uren wakker ligt

extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 121 t/m 124**extra 4.1**

Er wordt geen verhaal verteld. Het gedicht gaat over opdrachten voor meisjes met lange haren.

extra 4.2

- 1 'Je' verwijst naar een meisje met lange haren
- 2 'Je' verwijst naar een meisje met lange haren (eventueel ook: iedereen)
- 3 'Dat' verwijst naar je haar

extraplus 5.1

Er wordt wel een verhaal verteld.

- 1 De droom zelf kan wel echt gebeurd zijn, maar de inhoud van de droom niet.
- 2 - ik en drie beren
- ik
- 3 De hoofdpersoon en drie beren gaan uit varen op zee. Het schip stoot tegen de maan en breekt in drie stukken. De hoofdpersoon wordt wakker en blijft als enige over.
Of: De beren verdrinken en de hoofdpersoon blijft als enige over.
- 4 Toen 'ik' een kind was.
- 5 op zee
- 6 een gewoon verhaal
- 7 eigen mening met argumenten

extraplus 5.2

- 1 'Wij' verwijst naar ik en de drie beren.
- 2 'Het' verwijst naar het schip.

extraplus 5.3

eigen tekst

Werkboek 8, bladzijde 16 t/m 19**1**

Er staat een streep tussen de bordenwisser en het rijtje: de ontdekkingsreiziger, verwijzen, de evenaar.

2

Antwoord hangt af van de motivatie van de leerling. Voor de hand ligt dat kinderen wel op kabbelend water durven te varen, maar niet op klotsend en beukend water.

3

Er staan lijnen tussen de volgende woorden en zinnen:

de tropenkolder: ziekte waarbij je je benauwd gaat voelen van de warmte.

de ontdekkingsreiziger: nieuwe landen en gebieden ontdekken

beuken: water slaat met een kracht tegen de oever of kade

de evenaar: grens tussen het noorden en het zuiden van de aardbol

de tropen: het is er altijd warm en vochtig

4

1 beschermen

2 bijvoorbeeld een soldatenhelm

3 de woorden zijn in de parachute ingevuld waarbij helm het categoriewoord is.

5

1 lijn 2

2 de tropen

3 warm en vochtig

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **i** of **ie**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel, hetzelfde zijn (bijvoorbeeld handdoek, dikkop).

Materiaal

Klassikaal

- afbeelding 'powerpoint les 10'

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 20 t/m 23

Vorbereiding

- U deelt de woordenboeken uit of laat ze door de leerlingen mee van huis nemen.
- U zet de beamer/laptop klaar met de afbeelding 'powerpoint les 10'.

Start

5

De leerlingen nemen bladzijde 20 van het Werkboek voor zich. U vertelt dat de les vandaag met een zoekspel begint.

U zegt:

“Jullie zien hier een afbeelding met twintig verschillende tekeningen. Wie herkent de voorwerpen of personen die hier zijn getekend?”

De afgebeelde woorden zijn: lucifer, liniaal, spiegel, viool, ventiel, dirigent, citroen, taxi, friet, ski, koetsier, rivier, gitaar, kapitein, lampion, tralie, gieter, diamant, olifant en muzieknoden.

U geeft een aantal leerlingen de beurt om de woorden bij de tekeningen te benoemen. Nadat een aantal woorden is genoemd, mogen de leerlingen bladzijde 21 van hun Werkboek erbij nemen.

Kern – Instructie 1

15

U zegt:

“Jullie zien hier een woordenlijst met woorden die een /ie/-klank hebben. Herkennen jullie al woorden die je ook in de plaatjes hebt gezien? Lees de eerste rij maar eens mee: abrikoos, februari, de gitaar. Maar wat is nu zo speciaal aan deze woorden? Waarom staat deze lijst in dit Spellingsboek? Omdat je /ie/ hoort, maar een *i* schrijft.

We gaan weer terug naar de tekening op bladzijde 20 van jullie Werkboek. Ik wil dat jullie met je buurman of buurvrouw alle woorden die bij de plaatjes horen die met een ‘i’ en een ‘ie’ geschreven worden, opschrijven. Je maakt twee rijen: één rij met woorden met ‘i’ en één rij met woorden met ‘ie’. Je mag de woordenlijst in je Spellingsboek erbij houden.”

U vraagt of iedereen begrepen heeft wat ze moeten doen. U laat een leerling de opdracht nog eens verwoorden. (We zoeken de woorden bij de plaatjes die met een ‘i’ en een ‘ie’ geschreven worden en die schrijven wij op in twee rijen) Terwijl de leerlingen aan het werk zijn, loopt u rond om te controleren of ze inderdaad begrepen hebben wat ze moeten doen. U ondersteunt waar dat nodig is.

Na afloop schrijft u de woorden die met een ‘i’ geschreven worden in één rij en de woorden met ‘ie’ in de andere rij, op het bord (zie Antwoorden). De leerlingen kunnen de woorden nakijken en eventueel corrigeren.

De leerlingen maken vervolgens opdracht 2 op bladzijde 21 van het Werkboek zelfstandig. Ze mogen na afloop de oefening zelf nakijken met behulp van de woordenlijst in hun Spellingboekje.

Kern – Instructie 2

15

U schrijft op het bord:

muzieknoten

U zegt:

“Dit was een van de woorden bij de plaatjes. We hebben het in de vorige spellingsles gehad over samenstellingen. Wie weet nog wat dat zijn?” (woorden die zijn samengesteld uit twee aparte woorden)
“Welke twee woorden zien jullie in dit woord?” (*muziek* en *noten*)

“We gaan vandaag ook weer oefenen met samenstellingen. En speciaal met samenstellingen waarvan de laatste letter van het eerste woord gelijk is aan de eerste letter van het laatste woord. Wie kan daar een voorbeeld van noemen?” (schoollokaal, handdoek, hoofddoek)

De leerlingen nemen bladzijde 22 en 23 van het Werkboek voor zich. U bespreekt oefening 3 en 4 met de leerlingen. Ze gaan vervolgens zelfstandig aan het werk.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U sluit de les af met een spel. U verdeelt de klas in zes groepjes en legt uit dat ze een afbeelding gaan zien met zes verschillende plaatjes. Alle groepen schrijven de zes woorden op die bij de plaatjes horen. U wijst de leerlingen erop dat dit woorden zijn die ze al eerder hebben geoefend, maar dat kan ook langer geleden zijn. Ze mogen hun Spellingboekje gebruiken en overleggen met elkaar.

Na vijf minuten schrijft een leerling van groep 1 het eerste woord op het bord, een leerling van groep 2 het tweede, enzovoort. U kijkt het gezamenlijk na en de vraagt bij ieder woord welke groepje het goed had.

Antwoorden

Werkboek 8, bladzijde 20 t/m 23

1

<i>citroen</i>	<i>spiegel</i>	<i>lucifer</i>
<i>dirigent</i>	<i>ventiel</i>	<i>olifant</i>
<i>diamant</i>	<i>koetsier</i>	<i>rivier</i>
<i>gitaar</i>	<i>tralie</i>	<i>ski</i>
<i>kapitein</i>	<i>friet</i>	<i>tax</i>
<i>lampion</i>	<i>gieter</i>	<i>viool</i>
<i>liniaal</i>	<i>muzieknoten</i>	

2

<i>1 de abrikoos</i>	<i>9 het antiek</i>	<i>17 het artikel</i>
<i>2 de bediening</i>	<i>10 de benzine</i>	<i>18 de citroen</i>
<i>3 de dienaar</i>	<i>11 de dia</i>	<i>19 de diamant</i>
<i>4 de dierendag</i>	<i>12 de dirigent</i>	<i>20 het etiket</i>
<i>5 het elastiek</i>	<i>13 de familie</i>	<i>21 de fantasie</i>
<i>6 februari</i>	<i>14 de figuur</i>	<i>22 de fabriek</i>
<i>7 de gitaar</i>	<i>15 de gieter</i>	<i>23 het idee</i>
<i>8 iedereen</i>	<i>16 de idioot</i>	<i>24 januari</i>

3

<i>1 dikkop</i>	<i>5 sneeuw wit</i>	<i>9 zolderraam</i>
<i>2 slaappleats</i>	<i>6 straattegel</i>	<i>10 fietssleutel</i>
<i>3 tafellaken</i>	<i>7 nagellak</i>	
<i>4 vuurrood</i>	<i>8 handdoek</i>	

4

eigen zinnen: bijvoorbeeld:

- 1 *Zijn hoofd werd vuurrood.*
- 2 *Voor Kerstmis heeft mijn moeder een speciaal tafellaken.*
- 3 *De lakens van het bed zijn weer schoon en sneeuwwit.*
- 4 *De kerkklok staat al een tijdje stil.*
- 5 *Vandaag maak ik geen schrijffout!*

afsluiting

1 <i>circustent</i>	4 <i>eiland</i>
2 <i>sneeuwpop</i>	5 <i>kauwgum</i>
3 <i>wenkbrauwen</i>	6 <i>citroen</i>

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in weten dat de aanwijzende voornaamwoorden deze/die en dit/dat gebruikt worden om te verwijzen naar respectievelijk de- en het-woorden.
- De leerlingen oefenen in begrijpen dat ‘deze’ en ‘dit’ gebruikt worden voor wat dichterbij is en ‘die’ en ‘dat’ voor wat verder af is.
- De leerlingen oefenen in weten in welke gevallen de aanwijzende voornaamwoorden ‘zulk’, ‘zulke’ en ‘zo’n’ gebruikt worden.
- De leerlingen oefenen werkwoorden en zelfstandige naamwoorden die homoniem zijn in een zin te onderscheiden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 124 t/m 127
- Schrift

Extra opdracht

- Taalleesboek 3 bladzijde 127, opdracht 4 t/m 6

Start**5**

U neemt opdracht 1.1 op bladzijde 124 van het Taalleesboek en u leest de tekst van 3 regels even voor. U houdt een kort gesprek over de inhoud. U vraagt:

“Heeft iemand van jullie dit weleens gevraagd? Of iemand anders of een vriendje in je dromen zou willen vóórkomen?”

U laat een paar leerlingen reageren.

Kern – Instructie**35**

U zegt:

“Ik zie het woord dromen twee keer staan en blauw gekleurd. Wie kan me zeggen waarom ze in blauw staan? En wat betekent dat?”
(De twee woorden staan in blauw omdat ze iets speciaals betekenen. Het ene is een werkwoord en het ander een zelfstandig naamwoord.)

Mochten de leerlingen er niet uitkomen dan zegt u:

“Het woord dromen in dit stukje gedicht is een werkwoord en ook een zelfstandig naamwoord. Welk is een werkwoord en welk is een zelfstandig naamwoord?” (Het eerste is een werkwoord en het tweede een zelfstandig naamwoord.)

“Voor **zelfstandige naamwoorden** kun je meestal een lidwoord (de, het, een) zetten. Bij sommige zelfstandige naamwoorden gaat dat niet, zoals Oranjestad, Karina, Jansen. Hoe heten deze zelfstandige naamwoorden ook al weer?” (eigennamen)

“Zelfstandige naamwoorden hebben meestal een enkelvoud, bijvoorbeeld de droom en een meervoud, bijvoorbeeld de dromen. En je kunt er meestal ook een verkleinwoord van maken, bijvoorbeeld het droompje.

Werkwoorden zijn woorden die vertellen wat iemand doet, bijvoorbeeld dromen of wat er gebeurt, bijvoorbeeld regenen. Je kunt er de woorden Ik kan ... of Het kan ... voor zetten.”

U neemt de opdrachten op bladzijde 124 en 125 mondeling door samen met de leerlingen. Daarna leest u samen met de leerlingen de tekst bij opdracht 2.1 op bladzijde 126 van het Taalleesboek. Vervolgens geeft u leesbeurten. U zegt:

“Je ziet een heleboel gekleurde woorden in deze tekst staan. Die verwijzen allemaal naar iets anders. We gaan eens kijken waar deze woorden naar verwijzen.”

U doet dit mondeling met de leerlingen. U geeft beurten en u schrijft ze op het bord:

Die (regel 2): *een ontdekkingsreiziger*

Die (regel 3): *een witte tropenhelm*

Zulk (regel 3): *dit verwijst niet naar één speciaal woord, maar naar het warme weer in Afrika, zoals Ivo dat op de tv had gezien*

Die (regel 5): *mensen*

zo'n (regel 6): *een witte tropenhelm*

zo'n (regel 7): *een ontdekkingsstocht door een onbekend land*

die (regel 7): *helpers die kisten met spullen dragen*

Vervolgens schrijft u op het bord:

deze	die
dit	dat

... huis hier

... huis daar

... boom hier

... boom daar

... huizen hier

... huizen daar

... bomen hier

... bomen daar

extra 5

1 bijvoorbeeld:

Ivo neemt een hap van zijn boterham.

Hij pakt een schop uit de schuur.

2 bijvoorbeeld

Ik hap in een lekkere pannenkoek.

Ik schop de bal in het doel.

extraplus 6

drie zelfbedachte zinnen met: 'zo'n ding', 'zulk voedsel' en 'zulke mensen'

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het landschap, de nevel, de horizon, gewoonlijk, dikwijls, meestal** en **vaak**.
- De leerlingen oefenen verhalende en niet-verhalende gedichten te onderscheiden.
- De leerlingen oefenen verwijswaarden te begrijpen.
- De leerlingen oefenen Leeswijzer 2 te hanteren.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 4 en Woordspoor 3

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 130 tot en met 132
- Werkboek bladzijde 24 t/m 28
- Leeswijzer 2
- Taalschrift

Vorbereiding

- kalenderplaten of foto's van landschappen
- het woord metaal even uitleggen.
- In Les 14 wordt meer aandacht besteed aan metalen en edelmetalen.

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 132 t/m 134 opdracht 4 t/m 6.

Betekenis van de woorden:

het landschap:	Een landschap is een stuk land met natuur, zoals de knoek.
de nevel:	Nevel is dunne mist.
de horizon:	De horizon is de lijn die je ziet tussen de lucht en de aarde als je bij de zee staat. Het lijkt of de lucht en de zee bij de horizon elkaar raken.
gewoonlijk:	Gewoonlijk is zoals het meestal gebeurt, zoals je het gewend bent te doen. Als je 's morgens opstaat poets je je tanden.
dikwijls:	Dikwijls betekent vaak. Als je iets dikwijls doet dan doe je het vaak maar niet altijd. Bijvoorbeeld er zijn kinderen die dikwijls te laat komen op school of ze vergeten dikwijls hun tanden te poetsen.
meestal:	Meestal betekent in de meeste gevallen, bijna altijd.
vaak:	Als je iets vaak doet, doe je het de meeste keren maar toch niet altijd.

Start**5**

U laat een foto van **een landschap** zien van Aruba. U vraagt of de leerlingen weten waar het is. Zo laat u een paar andere Arubaanse **landschappen** zien en de leerlingen laten raden waar het is. U kunt deze landschappen ook op Google zoeken.

Kern – Instructie 1	20
---------------------	----

U zegt:

“Ik ben dol op **landschappen** en plaatjes daarvan. **Een landschap** is een gebied met veel natuur, bomen en bergen. Het is zo mooi als je bijvoorbeeld kijkt over **een landschap** met strand en zee met een wolkenlucht daarboven. Je kunt dan vaak heel ver kijken tot **de horizon**.

De horizon is de lijn van de aarde die je in de verte ziet. Het lijkt of de lucht en de aarde/de zee elkaar bij **de horizon** raken.

Daarachter kun je niet kijken. Als je aan het strand bent dan kun je heel goed de zon achter **de horizon** onder zien gaan. Het lijkt dan of de zon in de zee zakt. Dat is een prachtig gezicht. Je ziet dan het rood van de ondergaande zon op het water en is er dan ook wat **nevel**. Het ziet er dan een beetje geheimzinnig uit. **Nevel** is een dunne mist. Soms hebben we hier op Aruba **nevel** wanneer het weer een beetje fris (koud) is. Dan hangt er een dunne mist vlak boven de grond en de planten zijn dan vaak nat (Pap: neblina). Veel mensen vinden het fijn om over **het landschap** uit te kijken. Schilders krijgen er niet genoeg van om daar schilderijen van te maken en die schilderijen worden goed verkocht. Misschien hangt er bij jullie thuis ook wel een schilderij met **een landschap**. Of een kalender met landschapsfoto's.”

U kunt een paar plaatjes laten zien. U praat samen door met de leerlingen over verschillende soorten **landschappen**. U beschrijft **de landschappen** en u laat nog enkele foto's ervan zien. Bijvoorbeeld: het berglandschap, het sneeuwlandschap, het rivierlandschap, het heidelandschap, het strandlandschap. U schrijft de genoemde **landschappen** op geeltjes en u plakt ze bij het Woordweb. Vervolgens zegt u:

“Op een foto van **een landschap** zie je vaak veel bomen en planten. **Dikwijls** ook een berg of de ondergang van de zon.

Gewoonlijk passen deze bij **een landschap**.

Het is bijna altijd zo. Ik heb de woorden **dikwijls** en **gewoonlijk** genoemd. **Gewoonlijk** betekent dat het altijd zo is. Bijvoorbeeld als ik mijn tanden poets voor ik naar bed ga dan denk ik er eigenlijk niet meer over na, omdat ik het altijd doe, het is een gewoonte geworden. En als je iets **dikwijls**, **meestal** of **vaak** doet, doe je het niet altijd maar wel de meeste keren. Als je **gewoonlijk** op tijd op school bent, kom je eigenlijk nooit te laat.

Als je **meestal** op zondag naar oma gaat, doe je ook wel eens wat anders op zondag.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden **gewoonlijk**, **dikwijls**, **meestal** en **vaak** heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik heb al wat dingen verteld die ik **gewoonlijk** doe. Wie van jullie kan mij vertellen wat hij/zij **gewoonlijk** doet als je wakker wordt?
- Wat doe je **meestal** als je wakker wordt?
- Wat doe je **gewoonlijk** als je thuis komt uit school?
- Wat doe je **meestal** in de pauze op school?
- Wat doe je **vaak** 's avonds voor het slapen gaan?
- Wat doe je **dikwijls** voor het eten?

U zegt:

“**Vaak** dromen we ook over mensen die van ons gaan houden. Lieve mensen rondom ons heen.”

U oefent nog wat met de nieuwe woorden in een paar zinnen die u zelf kunt verzinnen. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 25 t/m 28 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U leest het gedicht voor op bladzijde 130 van het Taalleesboek. Vervolgens geeft u leesbeurten. U bespreekt de inhoud en de opbouw van het gedicht: uit hoeveel strofen het bestaat, hoe zijn de strofen opgebouwd (hoeveel regels in elke strofe), welke woorden op elkaar rijmen, enzovoort. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 131 van het Taalleesboek. Vervolgens leest u het gedicht op bladzijde 131 van het Taalleesboek samen met de leerlingen: Bang duurt lang. U behandelt de Leeswijzervragen bij dit gedicht. U vraagt waarnaar zulke (regel 7) in ‘Bang duurt lang’ verwijst. U vraagt wat de leerlingen van het gedicht vinden. Hierbij moeten ze aangeven waarom ze dat vinden. U vertelt:

“Laatst droomde ik dat ik in een wenshuis woonde. Voor je de deur van het slot deed, kon je op een knopje drukken en iets voor je huis wensen. Ik wenste dat alles schoon en opgeruimd zou zijn en toen ik de deur opendeed, hoorde ik even wat geritsel en heus waar. Alles lag op z’n plaats en zag er schoon uit. Ik vind het

jammer dat het maar een droom was, want zo'n huis lijkt me heerlijk.

U vraagt waar *zo'n* in het verhaal naar verwijst (wenshuis). U bespreekt de opdrachten op bladzijde 131 en 132 uit het Taalleesboek. Daarna maken de leerlingen deze opdrachten in het Taalleesboek en het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 132 t/m 134 opdracht 4 t/m 6.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de gemaakte opdrachten. En mogelijke moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden.

Antwoorden

Werkboek bladzijde 25 t/m 28

1

1 Zelden betekent bijna nooit.

2 Meneer Andres kijkt na schooltijd dikwijls of meestal het huiswerk na.

Lourdes maakt zelden of soms haar huiswerk.

Gilbert gaat meestal of vaak voetballen na schooltijd.

2

Er staan kruisjes bij het berglandschap, het rivierenlandschap en het boslandschap

3

eigen invulling van de leerlingen

4

			m	e	t	a	a	l				
z	e	l	f	v	e	r	z	e	k	e	r	d
				k	a	b	b	e	l	e	n	
			l	a	n	d	s	c	h	a	p	
	e	v	e	n	a	a	r					
					k	l	o	t	s	e	n	
	t	r	o	p	e	n	k	o	l	d	e	r
k	o	p	e	r								
v	e	r	t	w	i	j	f	e	l	d		
					h	o	r	i	z	o	n	

5

- 1 Bij koper hoort het woord metaal.
- 2 Bij klotsen hoort het woord kabbelen.
- 3 Bij vertwijfeld hoort het woord zelfverzekerd.
- 4 Bij horizon hoort het woord landschap.
- 5 Bij tropenkolder hoort het woord evenaar.

Taalleesboek 3, bladzijde 131 t/m 132**1.1**

- 1 Er wordt geen verhaal verteld
Het beschrijft een droom
- 2 Eigen mening met argumenten

1.2

- c alle meisjes, jongens, mannen, vrouwen, de agent en de meester van groep vier

3

- 1 bijvoorbeeld: zinnen die over de regel heengaan, het wit rond de tekst
- 2 bijvoorbeeld: er wordt geen verhaal verteld.
Het is een beschrijving van de rust en de stilte van een landschap bij nacht.
- 3 eigen mening met argumenten

extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 132 t/m 134**extra 4**

1 boze dromen	3 echte dromen
2 dromenwinkel	4 een echte droom

extra 5

Het is een verhaal.

- 1 Het verhaal kan niet echt gebeurd zijn.
- 2 - Zwip en Sofie
 - Sofie
 - Sofie is nieuwsgierig.
- 3 - Zwip neemt Sofie mee naar de dromenwinkel.
 - Sofie loopt verbaasd rond in de dromenwinkel.
 - Ze lopen samen het kamertje met de echte dromen in.
- 4 -
- 5 in de dromenwinkel
- 6 een gewoon verhaal
- 7 eigen mening met argumenten

extraplus 6

- 1 Er wordt geen verhaal verteld.
- 2 eigen mening met argumenten

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen samen praten over een droomwereld.
- De leerlingen oefenen de betekenissen van samengestelde woorden met betrekking tot het thema dromen te zoeken door terug of verder te lezen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **creëren, vorm krijgen** en **stukje bij beetje**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 2 (Th. 9, gr. 7)

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 134 t/m 136
- Taalschrift
- Werkboek 8, bladzijde 29 en 30

Start**5**

U zegt:

“Doe allemaal je ogen even dicht. Je gaat nu dromen over een wereld die jij echt wenst. Een droomwereld. Hoe zou jij je droomwereld willen zien?”

Na een poosje doen de leerlingen hun ogen weer open. U laat een paar leerlingen vertellen hoe ze hun droomwereld willen zien.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Er zijn ook verschillende uitdrukkingen en spreekwoorden die over dromen gaan. Wie kan er eentje noemen?”

U laat een paar leerlingen reageren. U vult het rijtje eventueel zelf aan met:

- iemand uit de droom helpen
- dromen zijn bedrog
- een droom gaat in vervulling
- dagdromen
- God slaapt niet
- men moet geen slapende honden wakker maken
- dromen waar maken

U zegt:

“Het woordje droom betekent niet altijd dat je aan een echte droom moet denken. Het kan ook heel mooi, schitterend, fantastisch betekenen zoals in: een droomhuis, een droomhuwelijk, een droomverjaardag, een droomreis, een droomauto, een droomfiets. Wie kan bedenken wat *Veel mensen dromen van een betere wereld* betekent?”

U laat de leerlingen reageren. Nadat duidelijk is geworden dat deze mensen niet echt slapen en dromen, maar fantaseren over een betere wereld, stelt u de groep voor hetzelfde te doen. Iedereen mag één ding bedenken dat hij of zij het liefste wil veranderen. U kunt een mindmap maken van wat de leerlingen naar voren brengen. Het belangrijkste is dat de leerling iets bedenkt dat niet alleen voor zichzelf een voordeel oplevert. Nadat iedereen iets bedacht heeft, voert u een gesprek over de verschillende suggesties die de leerlingen naar voren hebben gebracht. De leerlingen moeten daarbij hun keuze motiveren en vertellen hoe hun voorgestelde verandering eventueel gerealiseerd zou kunnen worden. De leerlingen kunnen het opschrijven wat hij of zij wil veranderen en waarom hij of zij dat wil veranderen.

U laat de leerlingen ook ingaan op de onmogelijkheden van sommige veranderingen. U kunt komen tot een top drie van de meest gewenste veranderingen. Die schrijft u op het bord.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

Daarna neemt u bladzijde 134 van het Taalleesboek en u leest de tekst bij opdracht 1 voor. De leerlingen lezen mee. U zegt:

“Hier gaat het steeds over dromen. Er komen veel lange woorden in voor en daarvan gaan jullie de betekenissen opzoeken door terug te lezen in de tekst of door verder te lezen.”

U vraagt of de leerlingen zelf voorbeelden kunnen geven van uitdrukkingen/woorden met:

- een droom van een ...
- een droom ...

Enkele goede voorbeelden schrijft u op het bord. U wijst daarbij op dat woorden met droom zoals droomhuis, droomtuin en droomauto lange woorden zijn die uit twee korte woorden bestaan. Daarna leest u de tekst bij opdracht 2 op bladzijde 135 van het Taalleesboek voor. U geeft leesbeurten. U houdt een kort gesprek over de inhoud van de tekst.

Vervolgens doet u een paar woorden van opdracht 2 op bladzijde 136 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. U legt daarbij uit hoe ze het moeten opschrijven.

Daarna zegt u:

“Deze woorden worden **gecreëerd** door twee woorden. Zo ook is het soms beter om iets te kunnen uitleggen en daarvoor een tekening te maken. Bijvoorbeeld als ik iets wil uitleggen dan kan ik iets op het bord tekenen.”

U begint een tekening op het bord te maken, bijvoorbeeld van een bloem. Langzaam maar zeker **krijgt** het **vorm** en zien de leerlingen wat het wordt. U zegt:

“Ik heb net een bloem op het bord getekend. Ik heb iets gemaakt. Iets maken noemen we met een ander woord: **creëren**. Een kunstenaar is voortdurend bezig om iets te **creëren**. Jullie **creëren** zelf ook wel eens wat. Een tekening of een werkstuk bij handenarbeid. Als je knutselt dan **creëer** je iets. Meestal weet jij wel wat je gaat maken. Een ander ziet dat meestal niet direct. “Wat maak je?” vragen ze dan. Maar **stukje bij beetje** wordt duidelijk wat het gaat worden. **Stukje bij beetje** betekent: langzaam maar zeker. **Stukje bij beetje krijgt** je kunstwerk **vorm**. Als iets **vorm krijgt**, is het bijna klaar. Hoe meer iets **vorm krijgt**, hoe meer het lijkt op wat het uiteindelijk moet worden. Mijn bloem op het bord bestond eerst alleen uit een paar lijntjes. Maar **stukje bij beetje kreeg het vorm**. Tot het naar mijn zin was en jullie zagen wat het voorstelde. Het is leuk om iets te **creëren!**”

U geeft enkele leerlingen de volgende opdracht. De eerste leerling tekent twee poten van een zelfgekozen dier op het bord zonder te vertellen om welk dier het gaat. De tweede leerling tekent de andere twee poten van het dier dat hij denkt te herkennen. De derde leerling tekent een romp. De vierde leerling tekent tenslotte de kop. U geeft ondertussen commentaar op het proces waarbij u de nieuwe woorden telkens laat vallen. U zegt:

“Welk dier **kreeg stukje bij beetje vorm** en is uiteindelijk **gecreëerd?**”

U bespreekt even het resultaat van de tekening en waarop de tekening lijkt. Daarna toont u Woordweb 2 (Th. 9, gr. 7). U breidt het web samen met de leerlingen uit met behulp van geeltjes. U stimuleert het gesprek als volgt.

U zegt:

“Ik **creëer** ook wel eens wat. Thuis vind ik het leuk om met waterverf te schilderen. Ik **creëer** dan schilderijtjes. Ik vind dat leuk omdat ik dan even aan niets anders denk. Ik doe dat op een tafeltje bij het raam. Vind jij het ook leuk om iets te **creëren**? Wat creëer je graag? Vertel daar eens iets over.”

U laat de leerlingen reageren en u houdt een kort gesprek over hun reacties.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen meet de leerlingen.

Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 29 en 30 van het Werkboek en opdracht 2 op bladzijde 135 van het Taalleesboek. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de gemaakte opdrachten. Bij het bespreken van de opdrachten van opdracht 2 op bladzijde 135 van het Taalleesboek laat u een leerling het woord droomdebuut (regel 9) uitleggen.

Antwoorden

Taalleesboek 3, bladzijde 134 t/m 136

2

De betekenissen van de onderstaande samenstellingen kunnen ook anders omschreven worden, bijvoorbeeld door letterlijke citaten uit de tekst. Belangrijk is dat de leerlingen zich het bijzondere gebruik van het woord droom (dromen, dromer) realiseren.

(dag + dromen = overdag zitten dromen, fantaseren)

droom + speler = een heel goede speler

droom + debuut = voor het eerst meedoen en heel goed spelen

droom + team = het beste team dat er is

droom + kans = de mooiste kans die je kunt bedenken

droom + goal = een heel mooi doelpunt

droom + land = het land van de dromen waar de dingen gebeuren die niet echt zijn

dag + dromer = iemand die overdag zit te dromen

Werkboek 8, bladzijde 29 en 30

1

1 De voorwerpen zijn door iemand gemaakt.

2 schilderij => schilder, beeld => beeldhouwer, boek => schrijver

2

1 na 1 uur

2 Het beeld ontstond langzaam maar zeker.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het metaal, het edelmetaal, het koper, het brons, het tin, het lood**.
- De leerlingen oefenen in inzien dat bijvoeglijke naamwoorden nadere bijzonderheden aangeven van zelfstandigheden (zelfstandige naamwoorden).
- De leerlingen oefenen bijvoeglijke naamwoorden aan te wijzen in zinsverband.
- De leerlingen oefenen een taalspelletje te spelen waarbij zinnen moeten worden gemaakt waarin maar één klinker wordt gebruikt.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 137
- Werkboek 8, bladzijde 31 t/m 34
- Taalschrift

Voorbereiding

- een fietskettingslot, voorwerpen of plaatjes van voorwerpen van verschillende soorten metaal, bijvoorbeeld een gouden ring, een zilveren oorbel, een koperen schaalje, een bronzen beeldje, een tinnen bordje, vissnoer met loodballetjes een plaatje van een glas-in-loodraam

Extra opdracht

- Werkboek 8, bladzijde 33 en 34 opdracht 4 t/m 7

Betekenis van de woorden:

het metaal:	Metaal is een harde sterke stof. Metalen zijn bijvoorbeeld ijzer, zilver, koper, aluminium.
het edelmetaal:	Een edelmetaal is metaal dat niet roest, bijvoorbeeld goud of zilver.
het koper:	Koper is een metaal. Het is roodbruin of geel van kleur. Koper poets je om het te laten glimmen. Koper wordt ook gebruikt om waterbuizen te maken.
het brons:	Bronz is een metaal dat veel op koper lijkt. Standbeelden worden vaak gemaakt van koper bijvoorbeeld het standbeeld van Juancho Irausquin bij het postkantoor in Oranjestad.
het tin:	Tin lijkt een beetje op donkergrijs ijzer. Tin is een licht soort metaal. Van tin worden sierborden en sierkannen gemaakt.

Start**5**

U pakt het fietskettingslot of een plaatje ervan en laat hem aan de leerlingen zien.

U vraagt:

“Wie van jullie heeft zoiets? Waarvoor is het eigenlijk?” (om de fiets op slot te doen)

“Kan het ook anders gebruikt worden?” (ja, bijvoorbeeld om een hek op slot te doen)

“Waarvan is het gemaakt?” (van ijzer)

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“Deze ketting is van een heel hard metaal gemaakt. Een dief zal hem niet zo gauw kapot kunnen maken. Metaal is een harde en sterke stof.”

U pakt het Woordweb en laat het zien aan de leerlingen. U zegt:

“Als wij hier op het Woordweb kijken, dan zien we onder het metaal verschillende soorten metaal staan. (U noemt ze op.) Maar er zijn er nog veel meer. Metalen herken je vaak aan de kleur en hun eigenaardige glans. Al eeuwenlang worden metalen gebruikt voor verschillende dingen omdat ze zo goed, zo hard en zo sterk zijn. Schepen, auto’s, vliegtuigen en machines worden allemaal van metaal gemaakt, ook het hekwerk bij huizen en andere gebouwen.”

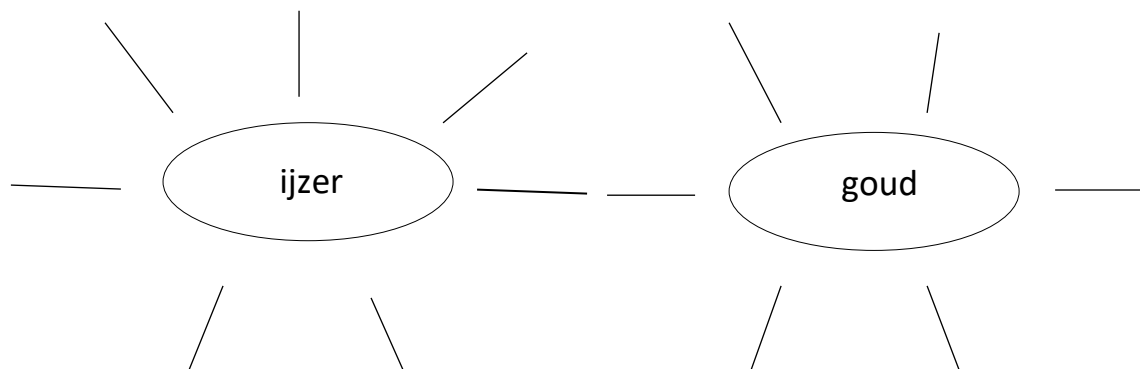
U wijst op de tekening bij het Woordweb en u zegt:

“Die auto en die wielklem zijn van metaal, maar ook de lantaarnpaal en die fiets zijn van metaal gemaakt. Omdat de glans en de kleur van sommige metaalsoorten zo mooi is, worden er ook wel siervoorwerpen van metaal gemaakt. De meeste mensen hebben wel een potje of een schaalje van koper, een beeldje van brons of een bordje van tin in hun kamer staan. Lood wordt vooral gebruikt voor visnetten. Er hangen dan loodballetjes aan om het net in het water te laten zakken zodat er vissen worden gevangen (Pap: tarai). Je ziet ook loden stukjes in ramen met allerlei gekleurde stukjes glas. Die noem je glas-in-loodramen. Misschien heb je deze mooie ramen wel eens in een kerk gezien. Er zijn ook metaalsoorten die vooral voor het maken van sieraden worden gebruikt, zoals goud en zilver. Dat zijn edelmetalen. Edelmetalen hebben een prachtige glans. Ze kunnen niet roesten. Ze komen niet zoveel voor waardoor ze extra duur zijn.”

U laat de meegebrachte sieraden zien en u zegt:

“We kijken er graag naar en vooral als de dames ze dragen dan voelen ze zich nog mooier.”

U bedenkt samen met de leerlingen nog meer voorbeelden waarvoor de genoemde metalen gebruikt kunnen worden. U schrijft ze op geeltjes en u plakt ze bij het Woordweb. U kiest een paar metalen en u maakt ook een mindmap op het bord, bijvoorbeeld:

Kern – Instructie 2

20

U wijst naar de gebrachte voorwerpen en u zegt:

“Dit is een gouden ring. Dit is een koperen schaalpje. Dit is een bronzen beeld. Het woord gouden zegt iets van de ring. Het woord koperen zegt iets van het schaalpje. Het woord bronzen zegt iets van het beeld.”

U schrijft ze op het bord:

een gouden ring

een koperen schaalpje

een bronzen beeld

U laat een paar leerlingen nog een paar opnoemen, bijvoorbeeld een zoete meloen en een enge droom.

U zegt:

“De woorden ‘gouden, koperen, bronzen, zoete, enge’ noemen we bijvoeglijke naamwoorden. Ze vertellen iets van het zelfstandig naamwoord dat erachter staat. Dat hebben we ook geleerd in les 7 (Taalbeschouwing 2). De woorden gouden, koperen en bronzen

vertellen ook van welke stof het gemaakt is. Een gouden ring is gemaakt van goud; een koperen schaalje is gemaakt van koper; een bronzen beeld is gemaakt van brons.”

U laat de leerlingen nog enkele andere bijvoeglijke naamwoorden bedenken bij deze zelfstandige naamwoorden, bijvoorbeeld een zilveren ring, een tinnen schaalje, een stenen beeld, een zure meloen, een grappige droom. U geeft eventueel nog andere zelfstandige naamwoorden waarbij de leerlingen steeds een bijvoeglijk naamwoord moeten noemen. Daarna schrijft u op het bord:

een ijzeren hek

een plastic doos

een houten stoel

een koperen kan

U vraagt de leerlingen wat hen opvalt aan deze bijvoeglijke naamwoorden. (Bijna allemaal eindigen ze op een n.) U vertelt dat bijvoeglijke naamwoorden die vertellen van welke stof iets gemaakt is, altijd op een ‘n’ eindigen. Alleen niet als het woord niet verandert, zoals bij plastic of nylon. U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 137 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 19 en 20 in het Werkboek samen door met de leerlingen. U herhaalt dat de woorden die in de les ingevuld moeten worden bijvoeglijke naamwoorden heten. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U zegt:

“Er zijn nog meer soorten bijvoeglijke naamwoorden, zoals de woorden die vertellen waar iemand of iets vandaan komt.”

U schrijft op het bord:

een Arubaanse jongen

een Amsterdamse school

U wijst erop dat deze bijvoeglijke naamwoorden die van een land (Aruba), een stad (Amsterdam) enzovoort afgeleid zijn, altijd met een hoofdletter geschreven worden. U laat de leerlingen in tweetallen de bijvoeglijke naamwoorden opschrijven die bij de volgende namen op het bord horen, met een zelfstandig naamwoord erbij. Bijvoorbeeld:

Aruba – een Arubaans meisje

Nederland – het Nederlandse volkslied

Curaçao – de Curaçaose brug

Sint Maarten – het Sint Maartens vliegveld

Amerika – de Amerikaanse vlag

Afrika – de Afrikaanse olifant

Saba – de Sabaanse haven

U kunt het rijtje landen samen met de leerlingen uitbreiden. U zegt nogmaals dat de bijvoeglijke naamwoorden Arubaans, Nederlandse enzovoort iets vertellen van het zelfstandig naamwoord waar ze bij horen. Daardoor weet je iets meer van dat zelfstandig naamwoord. U geeft aandacht aan het verschil tussen ‘de Arubaanse vlag’ en ‘een Arubaans meisje’. U zegt:

“Bijvoeglijke naamwoorden krijgen bij ‘het-woorden’ geen ‘e’, als er een ‘een’ voor het zelfstandig naamwoord staat. Bijvoorbeeld ‘het Arubaanse meisje, een Arubaans meisje’.

“Bijvoeglijke naamwoorden krijgen bij ‘de-woorden’ wel een ‘e’, als er een ‘een’ voor het zelfstandig naamwoord staat.

Vervolgens maken de leerlingen de opdracht op bladzijde 137 van het Taalleesboek. U biedt hulp waar nodig is.

Extra opdracht

Werkboek 8, bladzijde 33 en 34 opdracht 4 t/m 7

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting houdt u kort een gesprek met de leerlingen over wat ze geleerd hebben. U laat de leerlingen een zelfstandig naamwoord opnoemen en een bijbehorende bijvoeglijk naamwoord.

Antwoorden

Werkboek, bladzijde 31 t/m 34

1

1 boze

3 groot

5 lieve, gekke, echte

2 lila

4 grote

6 klein

2

1 (ijzer)

2 plastic

3 wol

4 tin

5 rubber

3

1 gouden

3 glazen

5 zijden

7 fluwelen

9 stenen

2 zilveren

4 houten

6 koperen

8 bronzen

10 katoenen

extra opdracht Werkboek 8, bladzijde 33 en 34

extra 4

1 de mensen zijn rijk

4 een verroeste blik

2 de juf is raar

5 de rode ogen

3 het geluid is zacht

6 een koude neus

extra 5

eigen bijvoeglijke naamwoorden

extraplus 6.1

'gouden' in zin 1 vertelt dat de speld van goud is gemaakt. (letterlijke betekenis)

'gouden' in zin 2 betekent goed. (figuurlijke betekenis)

extraplus 6.2

'ijzeren' in zin 1 betekent dat de handschoenen van ijzer zijn gemaakt. (letterlijke betekenis)

'met ijzeren vuist' in zin 2 betekent streng. (figuurlijke betekenis)

Taalleesboek, bladzijde 137

eigen bijvoeglijke naamwoorden

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel hetzelfde zijn (bijvoorbeeld *handdoek*, *dikkop*).
- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met **i** of **ie**.
- De leerlingen oefenen het vinden van de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef).

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 8, bladzijde 35 en 36
- Spellinghulp

Vorbereiding

- U maakt vijf blaadjes met de volgende zinnen:
 - 1 Wat bent jij een opsgepper!
 - 2 Wat een heerlijk drangkje.
 - 3 De kinderen deden verstopputtje.
 - 4 Welke handzoen is het: de linker of de regter?
 - 5 Hoor! De telufoon rikkelt!
- U legt papier en dikke stiften klaar voor de afsluiting.

Extra opdracht

- Werkboek 8, bladzijde 35 opdracht 2: Laat de leerlingen het hele werkwoord zoeken bij de persoonsvormen

Start**5**

U vertelt dat de les van vandaag over woorden met een /ie/-klank gaat en over de persoonsvorm. Voordat u de instructie begint, vraagt u de leerlingen of zij woorden met een /ie/-klank kunnen bedenken. Deze schrijft u op het bord.

Kern – Instructie 1**15**

De leerlingen nemen vervolgens de lijst met /ie/=i achterin het Spellingboekje voor zich. U noemt het eerst /ie/-woord uit de onderstaande rij: *abrikoos*. De leerlingen zoeken in de lijst /ie/=i of dit woord daarin voorkomt. Als het woord gevonden is, noemt u het tweede woord uit de rij: *antiek*. De leerlingen kijken of dit woord ook in de lijst staat. Dat is niet het geval. Woorden met een /ie/-klank die niet in de lijst staan, schrijf je met *ie*. Zo werkt u het rijtje woorden af.

- abrikoos	- benzine
- antiek	- citroen
- artikel	- dienaar
- bediening	- dia

U noemt de woorden die wel in de lijst /ie/=i staan nog eens in volgorde van aanbieding: *abrikoos, benzine, citroen, dia*. De leerlingen dienen deze woorden op de lijst te volgen, aan te wijzen en tevens in te prenten.

U noemt vervolgens alle woorden uit het rijtje nog eens in een rustig tempo waarbij de opdracht is: schrijf alleen de woorden uit de lijst /ie/=i op (dus *abrikoos, benzine, citroen* en *dia*). Zo nodig mogen de leerlingen in de lijst achter in het Spellingboekje kijken.

U doet hetzelfde met de volgende woorden:

- diamant
- diierendag
- dirigent
- etiket
- elastiek
- familie
- fantasie
- februari

De leerlingen maken vervolgens oefening 1 op bladzijde 35 van het Werkboek. U kijkt de oefening gezamenlijk na.

Kern – Instructie 2

15

U bespreekt de opdrachten 2 en 3 op bladzijde 35 en 36 van het Werkboek. De oefeningen gaan over de persoonsvorm en samenstellingen.

U bespreekt kort de persoonsvorm. U vraagt de klas wat de persoonsvorm is en hoe je die in een zin kunt vinden. (Het is altijd een werkwoord en verandert als je de tijd of het getal in de zin verandert.) U wijst de leerlingen op de Persoonsvorm-kaart in hun Spellinghulp. U vraagt wie nog weet hoe het zit met de /t/-klank aan het eind van een persoonsvorm. (Als je een /t/ hoort bij de persoonsvorm, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed* en *stond*.)

Ook bij de oefening van de samenstelling geeft u een korte instructie: U vraagt wat een samenstelling is. (Een woord dat is samengesteld uit twee andere woorden.)

Vervolgens vraagt u wat het bijzondere is aan de samenstelling *hoofddoek*. (Wanneer het eerste woord eindigt met dezelfde letter waar het tweede woord mee begint, dan hoor je één, maar je schrijft er twee.)

De leerlingen maken de oefeningen op bladzijde 35 en 36 zelfstandig en u kijkt ze daarna gezamenlijk na.

Extra opdracht

Werkboek 8, bladzijde 35 opdracht 2: Laat de leerlingen het hele werkwoord zoeken bij de persoonsvormen
(rennen, denken, roepen, slapen, spelen, doen, vinden, gaan, zijn, zeggen)

Afsluiting**10**

U sluit de les af met een spel. U verdeelt de klas in vijf groepjes. Ieder groepje krijgt een blad waar vijf zinnen op staan. U herinnert de leerlingen eraan dat u verteld heeft dat zij nu vaker woorden met verschillende spelproblemen door elkaar krijgen en dat is bij deze zinnen ook zo. U zegt dat u benieuwd bent wie de fouten zal herkennen.

In iedere zin staan een of twee woorden fout geschreven. Om het eenvoudiger te maken, kunt u van tevoren eventueel aangeven hoeveel woorden in de zin fout zijn. De groep overlegt met elkaar welk woord fout is en zij schrijven het woord op de juiste manier op het papier.

Na vijf minuten kijkt u de opdracht gezamenlijk na. U doet dat als volgt. De groep schrijft met een dikke stift het woord op de juiste manier op een A4'tje (als u kleine schoolbordjes of whiteboards heeft, kunt u die ook gebruiken). U vraagt bij de eerste zin allereerst welk woord fout is (*opsgopper*). Vervolgens vraagt u alle groepen de bladzijde omhoog te houden. De groepen die het goed hebben geschreven, verdienen een punt. De rest van de zinnen kijkt u op dezelfde manier na en de groep met de meeste punten is de winnaar.

AntwoordenWerkboek 8, bladzijde 35 en 36**1**

1 <i>figuren</i>	5 <i>lelie</i>	9 <i>februari</i>
2 <i>iedereen</i>	6 <i>januari</i>	10 <i>fantasie</i>
3 <i>idee</i>	7 <i>taxi</i>	
4 <i>ruzie</i>	8 <i>kiezelstenen</i>	

2

1 Kevin en Anna <u>renden</u> naar beneden.	<i>rennen</i>
2 Niemand <u>dacht</u> aan de baby.	<i>denkt</i>
3 Ze <u>riepen</u> naar elkaar.	<i>roepen</i>
4 <u>Sleep</u> de baby?	<i>slaapt</i>
5 De kinderen <u>speelden</u> op het plein.	<i>spelen</i>
6 Ze <u>deden</u> een nieuw spel.	<i>doen</i>
7 <u>Vonden</u> alle kinderen dat leuk?	<i>vinden</i>
8 Laura <u>ging</u> snel naar huis.	<i>gaat</i>
9 Ook zij <u>was</u> al te laat.	<i>is</i>
10 Moeder <u>zei</u> er gelukkig niets van.	<i>zegt</i>

3

1 <i>ballennet</i>	3 <i>spiegellijst</i>	5 <i>zakkam</i>	7 <i>oorring</i>
2 <i>hoofddoek</i>	4 <i>waterrat</i>	6 <i>fietsstuur</i>	8 <i>huissleutel</i>

extra opdracht Werkboek 8, bladzijde 35

2

rennen, denken, roepen, slapen, spelen, doen, vinden, gaan, zijn, zeggen

Lesinhoud

- Spelling
 - het schrijven van samenstellingen, waarbij de laatste letter van het eerste woorddeel en de eerste letter van het tweede woorddeel hetzelfde zijn (bijvoorbeeld *handdoek, dikkop*)
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met **i** of **ie**
- Taalbeschouwing
 - waar-delen en andere bijwoordelijke bepalingen aanwijzen in zinnen
 - korte zinnen met een bijwoordelijke bepaling uitbreiden
- Leesbegrip
 - Leeswijzer 2 hanteren
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 8 toetsblad 1 t/m 8

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken over de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken. Als je klaar bent met de toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor je zelf gaan doen. Bijvoorbeeld een boek lezen.”

Kern – Instructie 1**35****Spelling - dictee***zinnen*

- 1 Er ligt een abrikoos in het gras.
- 2 Dat was een goed idee van jou.
- 3 Wie wil een druppel citroen in de thee?
- 4 Zij kreeg een ring met een grote diamant.
- 5 De hele familie kwam bij elkaar.
- 6 Mijn moeder pakte het mooie tafellaken.
- 7 Met rekenen gebruiken we een liniaal.
- 8 Opierendag krijgt mijn kat iets lekkers.
- 9 De dirigent maakt figuren met zijn armen.
- 10 Met een handdoek maakt hij zich droog.

Lesinhoud

- Spelling
 - het schrijven van meerlettergrepige woorden met **i** of **ie**
 - het vinden van de persoonsvorm door de tijd van de zin te veranderen (de tijdsproef)
- Taalbeschouwing
 - waar-delen en andere bijwoordelijke bepalingen aanwijzen in zinnen
 - korte zinnen met een bijwoordelijke bepaling uitbreiden
- Leesbegrip
 - Leeswijzer 2 hanteren
- Verdieping
 - een aantal doelstellingen dat al bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 8
 - herhaling: bladzijde 37 t/m 43
 - verdieping: bladzijde 44 t/m 48

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een paar leerlingen die de verschillende onderdelen nog een keer moeten oefenen. De andere leerlingen gaan zelfstandig verdiepingsopdrachten maken.”

De leerlingen die de toets gehaald hebben, gaan geheel zelfstandig aan het werk. Ze maken de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

Kern – Instructie**35****Spelling**Samenstellingen

De leerlingen nemen het Werkboek voor zich op bladzijde 37. Bij 1.1 bekijken ze het eerste rijtje woorden aandachtig en prenten de woorden in. Ze zeggen bijvoorbeeld zacht voor zichzelf: ‘*piraat* en *idee* zijn *i*-woorden, *elastiek* en *iedereen* zijn *ie*-woorden.’ Daarna doen ze hetzelfde met de woorden onder 2 en 3.

Vervolgens bedekken ze de woorden met een blaadje. U noemt de woorden in willekeurige volgorde en vraagt bij ieder woord aan een leerling of het een *i*-

woord of een *ie*-woord is. Na elk antwoord mogen de leerlingen het blaadje even wegnemen om te kijken of het antwoord goed was.

Als alle woorden zijn opgenoemd, vullen de leerlingen opdracht 1.2 in op bladzijde 37 van het Werkboek. Hierna kijken de leerlingen zelf na of ze de *i*- en *ie*-woorden goed ingevuld en goed gespeld hebben.

U herhaalt dit met oefening 2.2 op bladzijde 38.

Persoonsvorm

Op het bord schrijft u:

Anna speelt op straat.

U vraagt:

“Is dit een zin in de verleden tijd of in de tegenwoordige tijd?” (De zin staat in de tegenwoordige tijd.)

“Waar zie je dat aan?” (aan het woord *speelt*)

“Verander de tijd van deze zin en schrijf hem dan op in je Taalschrift. Zet een streep onder het woord dat veranderd is.”

Na enige tijd schrijft u deze zin op het bord:

Anna speelde op straat.

U vraagt:

“Welk woord is veranderd?” (*Speelt* is *speelde* geworden.)

“Hoe noemen we het woord dat verandert als je de tijd verandert?” (de persoonsvorm)

Nu schrijft u op het bord:

Laura komt ook naar buiten.

U zegt:

“Verander de tijd van deze zin en schrijf hem dan op je Taalschrift. Kleur het woord dat veranderd is.”

U schrijft deze zin ook op het bord.

Laura kwam ook naar buiten.

U vraagt:

“Welk woord is veranderd?” (*Komt* is *kwam* geworden.)

“Hoe noemen we het woord dat verandert als de tijd verandert?” (de persoonsvorm)

“Je hebt dus de persoonsvorm gekleurd.”

De leerlingen nemen oefening 3 op bladzijde 39 van het Werkboek voor zich. U doet de eerste zin hardop voor:

“De zin staat in de tegenwoordige tijd. Ik zet de zin in de verleden tijd: *Zij zag Anna*. Het woord *ziet* is veranderd in het woord *zag*. Het woord *ziet* is dus de persoonsvorm.”

De rest van de oefening maken de leerlingen zelfstandig. U biedt hulp waar dat nodig is.

Taalbeschouwing

U schrijft de volgende zinnen op het bord:

- 1 Francis ligt.**
- 2 Hij droomde.**
- 3 Hij reed.**

U zegt:

“Stel je voor dat een schrijver van een verhaal met deze zinnen zou beginnen. Hoe zou jij zo’n begin al vinden?”

U laat de leerlingen reageren. Samen met de leerlingen komt u tot de conclusie dat deze zinnen alleen bestaan uit een onderwerp en een gezegde/ persoonsvorm.

U zegt:

“We kunnen het begin van dat verhaal wat spannender maken door de zinnen uit te breiden. Laten we zin 1 eens proberen langer te maken met een *wanneer*-deel, een *hoe*-deel en een *waar*-deel.”

U laat een aantal leerlingen reageren en vult de bordzin bijvoorbeeld als volgt aan:

- 1 Francis ligt ’s morgens languit op zijn bed.**

Hetzelfde doet u met de tweede zin (*wanneer*-deel en *hoe*-deel) en de derde zin (*hoe*-deel, *waarmee*-deel, *waar*-deel), bijvoorbeeld:

- 2 Hij droomde vannacht zo mooi.**
- 3 Hij reed keihard met een raceauto op het strand.**

U veegt de nummers 1, 2 en 3 weg en laat een leerling de drie zinnen oplezen. U stelt vast dat dit nu heel goed het begin van een verhaal zou kunnen zijn. Afsluitend wijst u de *waar*-delen, *hoe*-delen en *wanneer*-delen in de zinnen aan

en laat deze als zodanig benoemen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Leesbegrip

U laat de tekst bij opdracht 7 van het Werkboek op bladzijde 42 lezen. Daarna laat u de leerlingen Leeswijzer 2 pakken en bespreekt u vraag 1 tot en met 4. U stelt samen vast met de leerlingen dat het hier een weettekst betreft.

Vervolgens loopt u samen met de leerlingen de Leeswijzer 2 vanaf 5.1 door en wijst hen nog eens op de verschillende tekstsoorten en bijbehorende vragen. U richt de leerlingen op de vragen die bij een weettekst horen (5.3) en u vat nog even kort samen:

- Het onderwerp vertelt waar de hele tekst over gaat.
- De deelonderwerpen zijn de onderwerpen van elke alinea.
- De hoofdgedachte is de kortste samenvatting van een tekst. Die krijg je door de deelonderwerpen te noemen.

De leerlingen maken de opdrachten van het Werkboek op bladzijde 43 zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Verdieping

De leerlingen werken geheel zelfstandig. Ze maken de opdrachten in het Werkboek op bladzijde 44 t/m 48. Ze mogen het Spellingboekje erbij nemen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Na afloop bespreekt u de antwoorden.

<p>Didactische tip: De leerlingen die geen herhalingsstof hoeven te maken gaan zelfstandig aan het werk met de verdiepingsstof. De overige leerlingen maken na een korte instructie de opdrachten die bij een of meer van de herhalingsonderdelen horen.</p>
--

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 8, bladzijde 37 t/m 48

Herhaling

1.2

1 <i>idee</i>	4 <i>piraat</i>	7 <i>siertegels</i>	10 <i>spiegel</i>
2 <i>iedereen</i>	5 <i>dierentuin</i>	8 <i>diamant</i>	11 <i>figuren</i>
3 <i>elastiek</i>	6 <i>citroen</i>	9 <i>manieren</i>	12 <i>familie</i>

2.2

1 <i>paniek</i>	2 <i>manier</i>	3 <i>rivier</i>	4 <i>etiket</i>
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

5 gitaar	7 skilift	9 artikel	11 kilo
6 gieter	8 vernielen	10 zielig	12 antiek

3

1 ziet, zag	3 zitten, zaten	5 staat, stond	7 is, was
2 gaan, gingen	4 kijken, keken	6 zit, zat	

4

1 op het gras	2 in een spookhuis	3 in een donkere kelder
---------------	--------------------	-------------------------

5

bijvoorbeeld:

- 1 Ik maakte de deur open met een sleutel.
- 2 Het spook achtervolgde me met een mes.
- 3 Ik sloeg het spook met een stok.

6

bijvoorbeeld:

- 1 Ik rende hard het spookhuis uit.
- 2 Fanneska kijkt haar vriendin verbaasd aan.
- 3 Ze trommelt zenuwachtig met haar vingers op de grond.

7

- 1 Het onderwerp is slaapwandelen.
- 2 De deelonderwerpen zijn:
 - Slaapwandelen heeft veel met dromen te maken.
 - Soms kan een slaapwandeling lang duren.
 - Slaapwandelen kan gevaarlijk zijn.
- 3 Slaapwandelen lijkt op dromen. Soms kan het lang duren en het kan ook gevaarlijk zijn.

8.1

Het is een brief/e-mail of briefje.

8.2

- 1 Het is een e-mail.
- 2 De e-mail is bedoeld voor Gino.
- 3 De schrijver wil iets vragen.
- 4 Er wordt gevraagd of Gino een boek wil meenemen.

Verdieping, bladzijde 44 t/m 48

9

- 1 De meisjes maken ruzie met elkaar.
- 2 Bijna iedereen ging met de taxi naar het feest.
- 3 Van dat schilderij hangt een kopie in de voorkamer.
- 4 Elke middag krijgen de kinderen een lekkere tosti.

- 5 De kinderen zoeken mooie ronde kiezelstenen.
 6 De politie heeft de vreemde figuur achter de tralies gezet.
 7 De maand februari is korter dan de maand januari.

10

1 speelden (vt)	5 keek (vt)
2 komt, wil (tt)	6 zaten, liepen (vt)
3 gaan (tt)	7 was (vt)
4 zitten (tt)	8 wandelde (vt)

11

1 goed	3 fout	5 fout	7 goed	9 fout
2 goed	4 goed	6 goed	8 fout	10 goed

12

zinnen met een zelfbedacht waarmee-deel, zoals: met een kruiwagen, met een bezem, met een emmer

13

zinnen met een zelfbedacht hoe-deel, zoals: heel duidelijk, lopend, te vlug

14

“Mam, ik ben klaar.” Johnny’s moeder kijkt verbaasd de kamer roond. “Dat ziet er inderdaad netjes uit”, zegt ze. “Hoe heb je dat zo vlug gedaan?” Johnny haalt zijn schouders op. “Gewoon hard gewerkt”, antwoordt hij. Van beneden klinkt een stem: “Johnny, schiet eens op!” Johnny kijkt zijn moeder aan. “Mag ik nu gaan voetballen? Francis staat op me te wachten.” Zijn moeder knikt. Johnny rent de trap af. “Ik kom eraan!” roept hij. Zijn moeder kijkt onder het bed. Daar ligt alle troep van een half uur geleden. Vlug loopt ze achter Johnny aan. “Dat had je gedroomd, mannetje”, mompelt ze.

15

1 ons	4 jouw	7 jou
2 zijn	5 onze	8 u
3 u	6 jij	

16

1 op het klimrek	4 langs de rivier	7 vorige week
2 na schooltijd	5 in een ander land	8 gisteren, thuis
3 laatst	6 gisteren	

Lesinhoud

- De leerlingen schrijven haiku's met behulp van Schrijfwijzer 1.
- De leerlingen herhalen de thema-woorden en passen ze toe.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek bladzijde 117

Vorbereiding

- losse vellen schrijfpapier, tekenblaadjes en kleurtjes, gekleurd papier en plakspullen.

Start**5**

U schrijft de volgende haiku op het bord:

**Oeroude vijver,
een kikvors die erin springt:
Geluid van water.**

U leest het gedicht voor en laat het ook door enkele leerlingen voorlezen.

U zegt:

“De dichter droomde dat hij bij een heel oude vijver stond en dat hij een kikker erin zag springen. Hij hoorde de plons. De volgende dag schreef hij het op. Maar niet zo maar. Kijk maar eens.”

Kern – Instructie 1**15**

U leest het gedicht nu regel voor regel en wijst daarbij de lettergrepen aan. U laat ze tellen en noteert het getal achter de regel.

**Oeroude vijver, (5 lettergrepen)
een kikvors die erin springt: (7 lettergrepen)
geluid van water. (5 lettergrepen)**

U zegt:

“Dit is een gedicht dat uit Japan komt. Daarom heeft het ook zo'n vreemde naam: een haiku. Het gaat meestal over de natuur en bestaat altijd uit drie regels met een vast aantal lettergrepen, zoals we net hebben opgeschreven.”

Nu vraagt u aan de leerlingen om iets te vertellen dat zij in hun dromen hebben meegemaakt. U kiest een impressie uit en schrijft die in drie regels op het bord.

Bijvoorbeeld:

**Ik droomde dat ik midden in de knoek was.
Er kwam een hond op me af.
Ik rende hard weg.**

U zegt:

“Dit is nog geen haiku. Wat moet er nog gebeuren?”

Met de leerlingen maakt u er een haiku van. Bijvoorbeeld:

**Midden in een knoek.
Een hond komt uit de struiken.
Ik ren gauw hard weg.**

U laat de leerlingen lezen wat er op de Schrijfwijzer bij 5.2 staat over haiku. U herhaalt samen met de leerlingen de kenmerken van een haiku.

Daarna laat u een leerling de haiku van opdracht 1 hardop voorlezen. U vraagt wat het woord avondbriesje betekent. (zachte wind)

Daarna leest u het gedicht op bladzijde 117 van het Taalleesboek voor.

Vervolgens geeft u leesbeurten en u bespreekt de opdracht. U doet het gedicht samen met de leerlingen over op het bord. Bijvoorbeeld:

**Droom als het gras
droom als het groen
droom als het groen van het gras
grassprietje
groensprietje
Hans en Grietje
het sprookje begint
Ik droom**

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“Nu gaan we samen een groot Woordweb over dromen maken.”

U noteert het woord dromen in het midden van het bord en elke leerling mag daar één of meer woorden of kleine zinnestukjes omheen schrijven die hij met dromen associeert.

U zegt:

“Jullie gaan nu in tweetallen tien woorden en/of zinnen uit kiezen. Het zijn woorden/zinnetjes die jullie het leukst, het spannendst of het meest interessant vinden. Elk tweetal gaat met de gekozen woorden/zinnetjes een verhaal schrijven die niet te lang is. Als het verhaal klaar is, kleuren jullie de tien woorden/zinnetjes. Jullie maken er ook een passende tekening bij.”

De leerlingen gaan aan het werk en u biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting laat u zoveel mogelijk de gemaakte verhalen voorlezen en door de klas van commentaar voorzien. Aan het eind worden alle verhalen met bijpassende tekeningen in de klas opgehangen.

Didactische tip:

In de haiku van opdracht 1 op bladzijde 116 van het Taalleesboek worden 't en de volgende lettergrepen als een eenheid, als één lettergreep, beschouwd.

De tekening bij het verhaal kan in de tekenles gemaakt worden.

Bijlagen

- **Toetsbladen 8**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Handboek woordenlijst Thema 8

1. bedriegen
2. bedrog, het
3. beuken
4. bevelen
5. brons, het
6. commanderen
7. dikwijls
8. edelmetaal, het
9. evenaar, de
10. gewoonlijk
11. horizon, de
12. kabbelen
13. klotsen
14. koper, het
15. landschap, het
16. lood, het
17. meestal
18. metaal, het
19. nevel, de
20. onzeker
21. stromen
22. tin, het
23. tropen, de
24. tropenhelm, de
25. tropenkolder, de
26. vaak
27. vertwijfeld
28. zelfvertrouwen, het
29. zelfverzekerd

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collega	contributie	locomotief
acteur	combinatie	controle	macaroni
actie	commandant	couplet	microfoon
actief	commentaar	creatief	postcode
actrice	commissaris	cursus	project
advocaat	commissie	dialect	reclame
alcohol	competitie	dictee	seconde
bioscoop	compleet	direct	speculaas
cactus	compliment	directeur	succes
caravan	componist	directie	tractor
cavia	compost	directrice	truc
chocolade	computer	disco	verticaal
circus	concert	discotheek	viaduct
clown	concurrent	discussie	record
club	conducteur	effect	risico
cola	conductrice	excursie	
		ijsco	
		inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	cijfer	feliciteren	procent
actrice	circus	lucifer	proces
ambulance	cirkel	medicijn	provincie
cel	citroen	narcis	recept
cent	concert	ocean	speciaal
centimeter	december	officier	succes
centraal	elektriciteit	precies	
centrum			

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etalage	horloge	passagier
bagage	garage	logé	slijtage
energie	giraf	logeren	spionage
etage	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	directie	kampioen	organisatie
Afrika	directrice	kantine	pagina
alinea	dirigent	kapitein	piano
Amerika	dominee	kievit	piloot
artikel	elektriciteit	kilo	piste
aspirine	etiket	klarinet	pistool
bami	fabrikant	klimaat	podium
benzine	familie	kritiek	politie
bibliotheek	februari	lampion	positie
bikini	feliciteren	lawine	positief
biologie	figuur	limonade	president
cavia	file	liniaal	prima
centimeter	finale	liter	privé
China	frituren	lucifer	radio
Chinees	giraf	macaroni	repetitie
chirurg	giraffe	machine	riool

Thema 8

Daar droom ik van

Woordenlijst

citroen	giro	machinist	rivier
combinatie	gitaar	margarine	serieus
comité	halvarine	materiaal	sigaar
competitie	horizon	medicijn	sigaret
compliment	idee	miauwen	sinaasappel
confetti	idioot	microfoon	sirene
contributie	imiteren	minimum	situatie
dia	indiaan	minister	ski
dialect	ingenieur	minuut	souvenir
diamant	intelligent	muzikant	spinazie
dieet	januari	nasi	spionage
diploma	juli	niveau	stadion
direct	juni	officier	studio
directeur	justitie	olifant	taxi
			televisie
			titel
			tosti
			viool
			visite

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	type
gameboy	hypnose	sorry	typisch
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Thema 8

Daar droom ik van

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijzen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwingen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	explosie	extra	taxi
examen		luxe	
excursie			

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema
bibliotheek	methode	thuis
discotheek	theater	videotheek
enthousiast	thee	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	etui	niveau
biscuit	circuit	mayonaise	paraplu
blouse	conciërge	medaille	portemonnee
bureau	douche	milieu	punaise
cadeau			toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snauwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	prieeel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
duo	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst

Woorden met s

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden

1 Woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord (als het een persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (ver-enkelingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.
straf – straffen, huismus – huismussen
-
-

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de ver-enkelingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.
stokdoof – stokdove, kaas – kazen
-
-

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.
vroeger – geluk
-
-

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.
makkelijk
-
-

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.
aardig
-
-

Regels om te onthouden**10 eer, oor en eur**

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – koor – deur
-
-

11 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei
-
-

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – nieuw – leeuw – pauw – bouwen
-
-

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord /tsie/, dan schrijf je *tie*.
politie
 - Hoor je aan het einde van een woord /sie/ en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie
-
-

14 heid

- Hoor je /heit/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid
-
-

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.

lentetijd – kwaliteit

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*. Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals vies – vieze en precies – precieze, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.

praktisch

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.

ijs – vrij

- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.

spre – ken

- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)

wer – ken, straf – fen

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat – dorpsplein – dorpsraad

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zinn; *De zon schijnt het hele jaar door.*
- in de indirecte rede; *Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'*
- bij eigen namen; *Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba*
- bij aardrijkskundige namen; *Aruba, Nederland, Australië*
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten; *Kerstmis, Papiamentu, Limburgs*
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven; *het Rode Kruis, Wema*
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften; *Coca-Cola, Amigoe*
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke. *Kerkstraat*

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep. *knieën, ruïne, zeeën*
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden. *na-apen, zee-egel, tweeëntwintig*

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
 - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
 - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
 - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb gskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's
-
-

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes
-
-

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen
-
-

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mamaatje, stro – strootje
-
-

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

